

ЗРАЗОК

Титульний аркуш для твердої обкладинки (розмір 7,5см x 13,5см)

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

**Випускна робота бакалавра
на тему: «Аналіз і оцінка ефективності фінансово-економічної
діяльності підприємства»**

Розробила студентка групи 201-пЕФ
Свириденко Валерія Олександрівна

Полтава 2021

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Випускна робота бакалавра

**на тему «Аналіз і оцінка ефективності фінансово-економічної діяльності
підприємства»**

Виконала: студентка 2-го курсу, групи 201-пЕФ
Спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Свириденко В.О.
Керівник: к.е.н., доцент Скриль В.В.
Рецензент: директор ТОВ «Ліки Полтавщини»
Куркіна Ю.В.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань
Свириденко В.О.

Підтверджую достовірність даних, використаних
у роботі
Свириденко В.О.

Полтава, 2021 року

АНОТАЦІЯ

Свириденко В.О. «Аналіз і оцінка ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства». Рукопис. Випускна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2021.

Робота містить 105 сторінок, 24 таблиць, 22 рисунків, список літератури з 90 джерел та 3 додатків.

Ключові слова: підприємство, ефективність, прибуток, рентабельність, фінансові результати.

Мета роботи – визначення повноти та якості формування ефективності фінансово-економічної діяльності, встановлення спрямованості й рівня впливу окремих факторів на зміну показників прибутку, узагальнення методів визначення резервів покращення фінансово-економічної діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження є фінансово-господарська діяльність ТОВ «Ліки Полтавщини».

Предметом дослідження є методичні і практичні засади оцінки ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства.

У випускній роботі розглянуто комплекс питань, пов'язаних із дослідженням ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства; системи показників оцінки ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства; основних напрямів підвищення ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства; аналізу фінансових результатів, загальне оцінювання формування та динаміки фінансових результатів, обґрунтування показників структури та якості прибутку, вимірювання впливу факторів на динаміку фінансово-економічних результатів діяльності підприємства, узагальнення резервів покращення фінансово-економічної діяльності та розробка управлінських заходів щодо їх реалізації.

АННОТАЦИЯ

Свириденко В.А. «Анализ и оценка эффективности финансово-экономической деятельности предприятия». Рукопись. Выпускная работа на соискание первого (бакалаврского) уровня высшего образования по специальности 072 «Финансы, банковское дело и страхование» – Национальный университет «Полтавская политехника имени Юрия Кондратюка», Полтава, 2021.

Работа содержит 105 страниц, 24 таблиц, 22 рисунков, список литературы из 90 источников и 3 приложений.

Ключевые слова: предприятие, эффективность, прибыль, рентабельность, финансовые результаты.

Цель работы - определение полноты и качества формирования эффективности финансово-экономической деятельности, установления направленности и степени влияния отдельных факторов на изменение показателей прибыли, обобщения методов определения резервов улучшения финансово-экономической деятельности предприятия.

Объектом исследования является финансово-хозяйственная деятельность ООО «Лекарства Полтавщины».

Предметом исследования являются методические и практические основы оценки эффективности финансово-экономической деятельности предприятия.

В выпускной работе рассмотрен комплекс вопросов, связанных с исследованием эффективности финансово-экономической деятельности предприятия; системы показателей оценки эффективности финансово-экономической деятельности предприятия; основных направлений повышения эффективности финансово-экономической деятельности предприятия; анализа финансовых результатов, общее оценивание формирования и динамики финансовых результатов, обоснование показателей структуры и качества прибыли, измерения влияния факторов на динамику финансово-экономических результатов деятельности предприятия, обобщение резервов улучшения финансово-экономической деятельности и разработка управленческих мер по их реализации.

ANNOTATION

Sviridenko V.A. "Analysis and assessment of the effectiveness of the financial and economic activities of the enterprise". Manuscript. Graduation thesis for the first (bachelor's) level of higher education in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" – National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic", Poltava, 2021.

The work contains 105 pages, 24 tables, 22 figures, bibliography from 90 sources and 3 appendices.

Keywords: enterprise, efficiency, profit, profitability, financial results..

The purpose of the work – determination of the completeness and quality of the formation of the effectiveness of financial and economic activities, establishing the direction and degree of influence of individual factors on the change in profit indicators, generalizing the methods for determining the reserves for improving the financial and economic activities of an enterprise.

The object of the research is the financial and economic activities of LLC Medicines of Poltava region.

The subject of the research is the methodological and practical bases for assessing the effectiveness of the financial and economic activities of an enterprise.

In the final work, a set of issues related to the study of the effectiveness of the financial and economic activities of an enterprise is considered; system of indicators for assessing the effectiveness of the financial and economic activities of the enterprise; the main directions of increasing the efficiency of the financial and economic activities of the enterprise; analysis of financial results, general assessment of the formation and dynamics of financial results, substantiation of indicators of the structure and quality of profit, measurement of the influence of factors on the dynamics of financial and economic results of the enterprise, generalization of reserves for improving financial and economic activities and development of management measures for their implementation.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Поняття ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства ...	7
1.2. Система показників оцінки ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства	19
1.3. Основні напрями підвищення ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства	34
Висновки до розділу 1.....	38
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОВ «ЛІКИ ПОЛТАВЩИНИ»	39
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства	39
2.2. Характеристика майного та фінансового стану підприємства	43
2.3. Оцінка основних фінансових показників.....	54
Висновки до розділу 2.....	60
РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ЛІКИ ПОЛТАВЩИНИ»	61
3.1. Оцінка показників ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства	61
3.2. Резерви підвищення ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства	72
Висновки до розділу 3.....	91
ВИСНОВКИ.....	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	94
ДОДАТКИ.....	105

				ВР 201-пЕФ 19097			
	П. І. Б.	Підпис	Дата				
<i>Розроб.</i>	<i>Свириденко В.О.</i>			<i>«Аналіз і оцінка ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства»</i>	Літ.	Арк.	Акрушів
<i>Перевір.</i>	<i>Скриль В.В.</i>				3	105	
<i>Н. Контр.</i>	<i>Глушко А.Д.</i>				<i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування</i>		
<i>Затверд.</i>	<i>Птаценко Л.О.</i>						

ВСТУП

Аналіз ефективності фінансово-економічної діяльності підприємств є важливою складовою частиною роботи управлінського персоналу щодо реалізації обраної стратегії бізнесу, забезпечення фінансової стійкості підприємства, а також займає вагомe місце в роботі зовнішніх для підприємства аналітиків щодо оцінки інвестиційної привабливості та платоспроможності контрагентів, а також оцінки ділових партнерів в умовах ризику та невизначеності. На підставі його результатів управлінський персонал приймає рішення про напрями фінансування підприємства за рахунок власних джерел, інвестори - щодо формування портфеля цінних паперів, а кредитори визначають пріоритети щодо позик, які видають.

Правильна інтерпретація аналітичних показників, розрахованих на основі облікових даних, дозволяє управлінському персоналу та зовнішнім користувачам діагностувати проблеми, що наявні в діяльності підприємства, виявляти напрями діяльності, які вимагають додаткового фінансування для розвитку, ідентифікувати проблемні питання розподілу прибутку, як внутрішнього джерела фінансування розвитку. Відповідно, результати аналізу фінансово-економічної діяльності, зокрема, операції з формування та розподілу прибутку, є основним інформаційним джерелом для розробки та прийняття управлінських рішень.

Про актуальність обраної теми дипломної роботи свідчить складний фінансовий стан у всіх галузях економіки і значна кількість збиткових підприємств і організацій. Виходячи з цього, постає необхідність удосконалення з використанням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку методики обліку й аналізу фінансових результатів.

Актуальність теми аналізу ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства можна пояснити ще й тим, що відповідно до чинного законодавства фінансовий облік передбачає обов'язкові процедури збору й

обробки інформації, яка стосується перебігу процесів отримання доходу і визначенням фінансового результату, виявленням позитивних і негативних відхилень від поставлених цілей, передбачуваних планів та показників діяльності. Ця інформація дозволяє своєчасно приймати рішення щодо недопущення негативних змін чи щодо їх нейтралізації. При правильній організації вона стає найважливішим засобом матеріального стимулювання, зростання рентабельності і подальшого розвитку підприємства, соціального стану його працівників.

Широкий спектр питань з аналізу ефективності фінансово-економічної діяльності підприємств досліджувалися в роботах: Мочерного С.В., Вороніної О.О., Пипко В.А., Пушкар М.С., Соколового Я.В. та ін. Але з огляду на те, що поняття фінансово-економічних результатів досить багатозначне, з огляду на наукові роботи, і ще недостатньо вивчене, воно потребує подальших досліджень та наукових розробок.

Облік ефективності фінансово-економічної діяльності є однією з важливих ділянок роботи фінансового відділу будь-якого підприємства. Він формує інформацію щодо доходів і витрат підприємства за їх видами, передбачає нарахування і перерахування податків, які надходять у державний бюджет України.

Метою роботи є визначення повноти та якості формування ефективності фінансово-економічної діяльності, встановлення спрямованості й рівня впливу окремих факторів на зміну показників прибутку, узагальнення методів визначення резервів покращення фінансово-економічної діяльності підприємства.

Завданням роботи є дослідження теоретичних аспектів поняття ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства; системи показників оцінки ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства; основних напрямів підвищення ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства; аналізу фінансових результатів, загальне оцінювання формування та динаміки фінансових результатів, обґрунтування

показників структури та якості прибутку, вимірювання впливу факторів на динаміку фінансово-економічних результатів діяльності підприємства, узагальнення резервів покращення фінансово-економічної діяльності та розробка управлінських заходів щодо їх реалізації.

Об'єкт дослідження – є фінансово-господарська діяльність ТОВ «Ліки Полтавщини».

Основними джерелами інформації в аналізі фінансових результатів прибутку є накладні на відвантаження продукції, дані аналітичного бухгалтерського обліку за рахунками результатів, фінансової звітності ф. № 1 «Баланс», ф. № 2 «Звіт про фінансові результати», ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів», ф. № 4 «Звіт про власний капітал», ф. № 6 «Примітки до річної фінансової звітності», дані статистичної звітності «Звіт про випуск, реалізацію та обіг цінних паперів», дані внутрішньої управлінської звітності, а також відповідні таблиці бізнес-плану підприємства.

Аналіз фінансових показників проводимо за даними форми № 2 «Звіт про фінансові результати», форми № 1 «Баланс підприємства», а також даних обліку і матеріалів фінансового відділу. Для пошуку резервів зростання прибутку залучається інформація щодо рентабельності споріднених підприємств як України, так і за кордоном.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Поняття ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства

Проблема ефективності виробництва завжди посідала важливе місце серед актуальних проблем економічної науки. Зацікавленість нею виникає на різних рівнях управління економікою - від власників приватного підприємства до керівників держави [1].

Термін «ефект» у перекладі з латинської означає «результат».

Ефект може бути як позитивним, коли зміни є корисними, так і негативним, коли зміни деструктивні, або нульовим, коли змін немає.

Визначення ефективності полягає в оцінці його результатів. Такими результатами можуть бути обсяги виготовленої продукції в натуральному чи вартісному виразі або прибуток. Але ж сама по собі величина цих результатів не дає змоги зробити висновок про ефективність або неефективність роботи підприємства, оскільки невідомо, якою ціною отримані ці результати. Тому для отримання об'єктивної оцінки ефективності підприємства необхідно також врахувати оцінку тих витрат, що дали змогу одержати ті чи інші результати [2]. Процес виробництва здійснюється через поєднання факторів, що його визначають: засобів праці (основні засоби); предметів праці (оборотні фонди), робочої сили (трудові ресурси). Крім того, на виробництво впливають також певні організаційні, управлінські, технологічні та інші фактори. Тож за оцінку витрат логічно взяти оцінку всіх перелічених ресурсів. Отже, ефективність підприємства – комплексна оцінка кінцевих результатів використання необоротних і оборотних активів, трудових і фінансових ресурсів та нематеріальних активів за певний період часу [3].

Загальний механізм визначення ефективності підприємства може характеризуватися таким співвідношенням:

$$E_{\phi} = \frac{E}{B}, \quad (1.1)$$

де E_{ϕ} – ефективність;

E – ефект (результати);

B – витрати (ресурси) [4].

При цьому слід мати на увазі, що, звичайно, перелік ресурсів підприємства, котрі визначають його ефективність, не є вичерпним, тобто в конкретних умовах на ефективність діяльності підприємства можуть чинити істотний вплив інші фактори. Але для середньостатистичного підприємства, яке діє в умовах ринку, урахування зазначених факторів гарантує отримання найбільш адекватної оцінки стану справ на підприємстві.

Узагалі ж питання стосовно того, що вважати результатами виробництва, а що – витратами, які зумовили появу цих результатів, є дискусійним. Учені-економісти висунули чимало пропозицій стосовно вирішення цього питання. Але з усієї їх множини найбільш обґрунтовані точки зору можна об'єднати в межах таких трьох підходів [5]:

а) ресурсний, коли економічний результат зіставляється з економічною оцінкою виробничих ресурсів, які застосовуються під час виробництва;

б) витратний, коли економічний результат порівнюється з поточними витратами, які безпосередньо пов'язані з його досягненням;

в) ресурсно-витратний, що, як це видно з самої назви, являє собою певний компроміс між двома попередніми. Тобто до уваги береться як певна оцінка наявних ресурсів, так і оцінка поточних витрат. Проте застосування цього підходу має бути дуже зваженим і обережним, адже виникає проблема подвійного рахунку, а також значного впливу галузевих особливостей виробництв (фондомісткості, капіталомісткості, трудомісткості тощо).

Кожен із цих підходів має свої переваги та недоліки, і доцільність застосування того чи іншого з них визначається конкретними обставинами й поставленими завданнями [6].

Що стосується чисельника формули ефективності, то тут також можна виділити три найзагальніші підходи, які зобразимо схематично (рис.1.1).

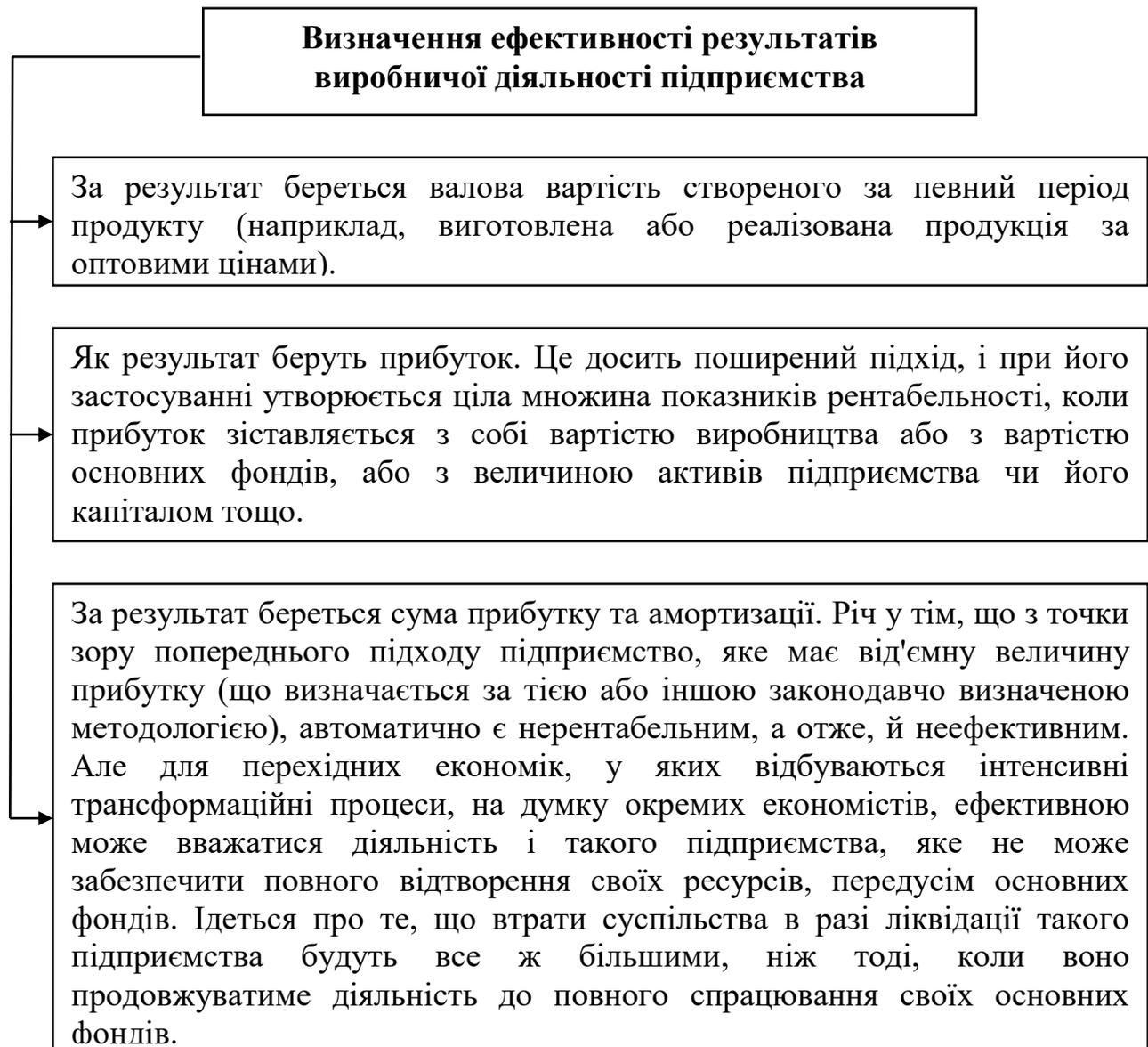

Рис. 1.1. Підходи визначення ефективності результатів виробництва [6]

Завдання визначення ефективності виникає в різних ситуаціях, і його раціональне вирішення в конкретних умовах передбачає застосування тих або

інших підходів чи методик. Можна виділити такі загальні напрямки, за якими визначається ефективність (рис. 1.2).

У межах першого напрямку досліджується насамперед ефективність використання ресурсів підприємства. При використанні другого напрямку оцінювання може здійснюватися самим підприємством, потенційним інвестором або ж для забезпечення об'єктивності незаінтересованою організацією. При цьому портфельні інвестори, як правило, задовольняються фінансовими показниками ефективності, а стратегічних здебільшого цікавить комплексна її оцінка [7].

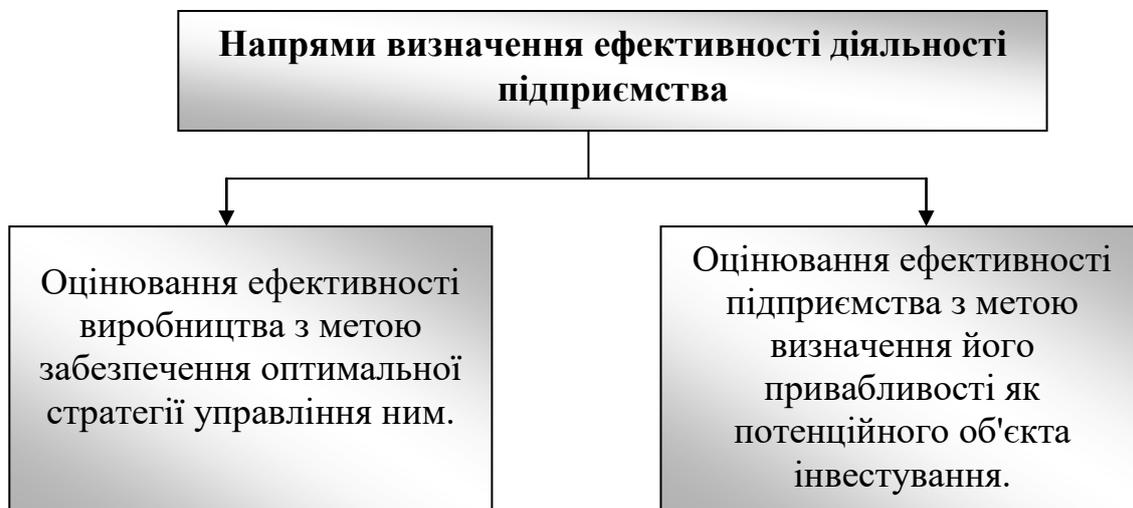

Рис. 1.2. Напрями визначення ефективності діяльності підприємства

Оцінювання ефективності підприємства на макрорівні з боку держави. Не слід вважати, що цей напрямок стосується виключно радянських часів, хоча об'єктивно в ті часи спостерігався розквіт діяльності в цьому напрямку. Але і в умовах ринку завдання такого плану вирішуються, хоча, звичайно, в інших масштабах.

Ефективність виробництва – це комплексне відбиття кінцевих результатів використання засобів виробництва й робочої сили (працівників) за певний проміжок часу [8].

У зарубіжній практиці як синонім терміна «результативність господарювання» зазвичай застосовується термін «продуктивність системи

виробництва та обслуговування», коли під продуктивністю розуміють ефективне використання ресурсів (праці, капіталу, землі, матеріалів, енергії, інформації) за виробництва різноманітних товарів і послуг.

Не варто забувати також, що загальна продуктивність системи є поняттям набагато ширшим, ніж продуктивність праці та прибутковість виробництва [9].

Родовою ознакою ефективності (продуктивності) може бути необхідність досягнення мети виробничо-господарської діяльності підприємства (організації) з найменшими витратами суспільної праці або часу.

У кінцевому підсумку змістове тлумачення ефективності (продуктивності) як економічної категорії визначається об'єктивно діючим законом економії робочого часу, що є основоположною субстанцією багатства й мірою витрат, необхідних для його нагромадження та використання суспільством. Саме тому підвищення ефективності виробництва треба вважати конкретною формою вияву цього закону [10].

Процес формування результатів та ефективності виробництва (продуктивності системи) показано на рис. 1.3

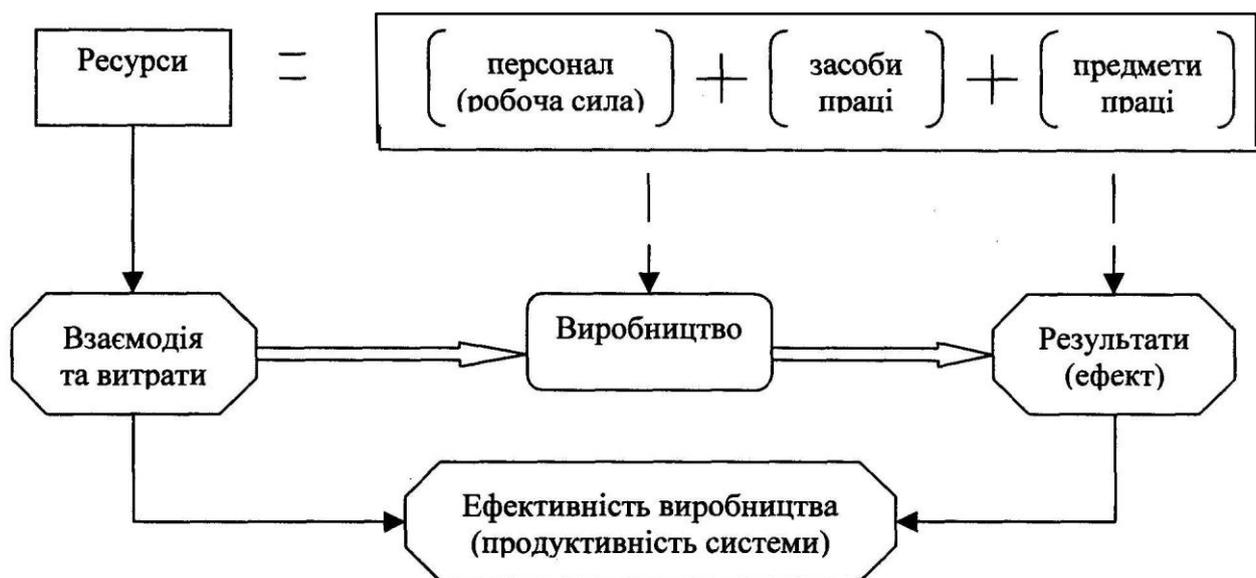

Рис. 1.3. Схема формування результатів та ефективності виробництва

Результативність виробництва як найважливіший компонент для визначення його ефективності не варто тлумачити однозначно. Необхідно розрізняти [7]:

- а) кінцевий результат процесу виробництва;
- б) кінцевий народногосподарський результат роботи підприємства або іншої інтеграційної структури як первинної автономної ланки економіки.

Перший відбиває матеріалізований результат процесу виробництва, що вимірюється обсягом продукції в натуральній і вартісній формах; другий включає не тільки кількість виготовленої продукції, а також її споживну вартість. Кінцевим результатом процесу виробництва (виробничо-господарської діяльності підприємства) за певний період часу є чиста продукція, тобто новостворена вартість, а фінансовим результатом комерційної діяльності – прибуток (прибутковість).

Оцінка ресурсів, що забезпечують господарську діяльність та ефективність їх використання, визначається системою економічних показників. Для обробки показників господарської діяльності використовуються абсолютні та відносні величини [12].

Абсолютні величини відображають розміри показника в натуральних, трудових і вартісних вимірниках. За способом вираження вони поділяються на індивідуальні та сумарні.

Відносні величини відображають розмір показника, який виражається як кількісне співвідношення між окремими (однойменними або різно-іменними) показниками (коефіцієнт, частка, відсоток, кількість пунктів). Відносна величина показує в скільки разів розмір однієї величини більший або менший за іншу, або яку частку від другої становить перша, або скільки одиниць однієї величини припадає на одиницю іншої величини [13,14].

Систему показників ефективності можна представити наступною схемою (рис.1.4).

Узагальнюючий, кінцевий результат роботи підприємства оцінюється рівнем ефективності його господарської діяльності: загальним обсягом

одержаного прибутку та в розрахунку на одиницю ресурсів. Прибуток та відносний показник прибутку – рентабельність є основними показниками ефективності роботи підприємства, які характеризують інтенсивність господарювання. Життєдіяльність підприємства багато в чому залежить саме від того, якою мірою забезпечена фінансова віддача ресурсів та наскільки досягається рівень прибутковості в процесі формування витрат. Співвідносити витрати і доходи – головне завдання кожного учасника господарської діяльності [15].

Рис. 1.4. Система показників ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства [7]

Водночас абсолютна сума прибутку не характеризує рівня ефективності господарської діяльності. Щоб зробити висновок про рівень ефективності господарювання, отриманий прибуток необхідно порівняти з понесеними витратами або активами, які забезпечують підприємницьку діяльність, тобто визначити рентабельність [16].

1.2. Система показників оцінки ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства

Процес вимірювання очікуваного чи досягнутого рівня ефективності діяльності підприємства (організації) методологічно пов'язаний передовсім із визначенням належного критерію і формуванням відповідної системи показників.

Критерій – це головна відмітна ознака й визначальна міра вірогідності пізнання суті ефективності виробництва (діяльності), відповідно до якого здійснюється кількісна оцінка рівня цієї ефективності. Правильно сформульований критерій має якнайповніше характеризувати суть ефективності як економічної категорії і бути єдиним для всіх ланок суспільного виробництва чи господарської діяльності [17].

Суть проблеми підвищення ефективності виробництва (діяльності) полягає в тім, щоб на кожному одиницю ресурсів (витрат) – трудових, матеріальних і фінансових – досягати максимально-можливого збільшення обсягу виробництва (доходу, прибутку). Виходячи з цього, єдиним макроекономічним критерієм ефективності виробництва (діяльності) стає зростання продуктивності суспільної (живої та уречевленої) праці. Кількісна визначеність і зміст критерію відображаються в конкретних показниках ефективності виробничо-господарської та іншої діяльності суб'єктів господарювання [19].

Формуючи систему показників ефективності діяльності суб'єктів господарювання, доцільно дотримуватися певних принципів, які розглянемо схематично на прикладі рисунку 1.5.

У визначенні показників ефективності науковці пішли різними шляхами. Представники одного з них вважають за доцільне нехтувати необхідністю отримання єдиної оцінки і будувати систему показників ефективності. А остаточний висновок, на їхню думку, має зробити експерт, який аналізує цю систему показників, ураховує певні неформальні обставини, власний досвід, можливо, інтуїтивні міркування, прогнози і на базі всього цього зробить

висновок. Інші вчені пропонують відразу обмежити множину факторів впливу і визначати комплексний показник ефективності. Є, звичайно, і певні компромісні підходи. Так, наприклад, відомі методики, в яких спочатку визначається система показників, а потім до неї застосовуються певні правила згортання для отримання інтегральної оцінки. Серед прибічників єдиного показника є такі, котрі будують настільки складний комплексний показник, що він за широтою охоплення вхідних параметрів фактично не поступається системам показників. Крім того, розроблені й ситуаційні алгоритми, які дають змогу обирати той чи інший комплексний показник на базі попереднього аналізу певних характеристик підприємства [20].

Рис. 1.5. Принципи формування системи показників ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства [18]

Показники економічної ефективності є найважливішими інструментами реалізації економічної політики на рівні підприємств, регіонів, національної економіки. На рівні підприємств вони є ключовим засобом обґрунтування управлінських рішень з організації інвестиційної діяльності, оптимізації витрати ресурсів, удосконалення цінової політики. На рівні регіонів і національної економіки показники економічної ефективності покликані бути основою обґрунтування інвестиційної політики, управління системою кредитування, удосконалення оподаткування.

Отже, система показників ефективності має [21]:

- відображати витрати всіх видів ресурсів, що споживаються на підприємстві;
- створювати передумови для виявлення резервів підвищення ефективності виробництва;
- стимулювати використання всіх резервів, наявних на підприємстві;
- забезпечувати інформацією стосовно ефективності виробництва всі ланки управлінської ієрархії;
- виконувати критеріальну функцію. Тобто для кожного з показників мають бути визначені правила інтерпретації їх значень.

Поліпшення використання основних засобів є одним із важливих напрямів підвищення ефективності виробництва. Характеристика цього процесу повинна супроводжуватись належною оцінкою. Для проведення кількісної оцінки використання основних засобів необхідно застосовувати систему показників. Для ґрунтовної аналітичної оцінки використовують узагальнюючі показники, які мають забезпечити отримання достатньої кількості інформації, на основі якої можна зробити висновки про ефективність використання всієї сукупності основних засобів (фондів) підприємства та виявити наявні резерви поліпшення їх використання [22].

До узагальнюючих показників відносять фондвіддачу, фондомісткість, рентабельність основних фондів (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Показники ефективності використання основних фондів [23]

Назва	Визначення	Формула
Фондовіддача	Відношення вартості виготовленої продукції (за гуртовими цінами) за рік (<i>ВП</i>) до середньорічної вартості основних фондів <i>ОВФ</i>)	$\Phi_B = \frac{ВП}{ОВФ}$
Фондомісткість	Обернений до фондовіддачі	$\Phi_M = \frac{ОВФ}{ВП}$
Рентабельність основних фондів	Відношення прибутку (<i>П</i>), одержаного за певний період, до середньої вартості основних фондів за той самий період <i>ОВФ</i>)	$P_\phi = \frac{П}{ОВФ} \times 100\%$

Фондовіддача характеризує річний випуск продукції з одиниці вартості основних фондів.

Фондомісткість представляє собою показник зворотній фондовіддачі, за допомогою якого можна визначити величину основних фондів, яка припадає на одиницю вартості випуску відповідного виду продукції.

Рентабельність основних фондів – це відносний показник ефективності роботи основного капіталу, який має декілька модифікованих форм залежно від того, які саме прибуток і ресурси використовуються в розрахунках.

Наступною групою показників, є показники ефективності використання оборотних фондів (табл. 1.2).

Оборотні засоби підприємств весь час перебувають в русі, переходячи і однієї стадії до іншої. Послідовне проходження оборотними засобами стадій кругообігу зі зміною форм вартості називається оборотністю. Оборотність оборотних засобів тісно пов'язана з їх віддачею і є однією з найважливіших характеристик інтенсивності використання засобів підприємства і його ділової активності. Характеризується оборотність коефіцієнтом оборотності і тривалістю одного обороту.

Коефіцієнт оборотності оборотних засобів в процесі виробництва і реалізації продукції є основним показником їх використання [24].

Таблиця 1.2

Показники ефективності використання оборотних фондів [25]

Назва	Визначення	Формула
Коефіцієнт оборотності	Відношення вартості виготовленої продукції (за гуртовими цінами) за певний період (<i>ВП</i>) до середніх залишків оборотних фондів (<i>ОЗ</i>)	$K_{об} = \frac{ВП}{ОЗ}$
Коефіцієнт завантаження	Обернений до коефіцієнта оборотності	$K_{зав} = \frac{ОЗ}{ВП}$
Тривалість обороту	Відношення кількості днів у періоді (<i>Д</i>) до коефіцієнта оборотності за цей період (<i>Коб</i>)	$T_{об} = \frac{Д}{K_{об}}$
Рентабельність оборотних фондів	Відношення прибутку (<i>П</i>), одержаного за певний період, до середніх залишків оборотних фондів за той самий період (<i>ОЗ</i>)	$P_{оф} = \frac{П}{ОЗ} \cdot 100\%$

Коефіцієнт оборотності оборотних засобів показує, скільки оборотів відбудеться протягом року або скільки чистої виручки припадає на одиницю оборотних засобів. Зменшення значення даного показника на кінець звітного періоду порівняно з його значенням на початок свідчить про уповільнення обороту оборотних засобів. Пришвидшення їх оборотності дозволяє зменшити потребу оборотних засобів і використати вивільнені кошти для збільшення обсягу виробництва [28].

Оберненим показником до швидкості обороту є коефіцієнт закріплення оборотних засобів, який характеризує скільки оборотних засобів чи окремих їх видів припадає на одну гривню чистої виручки. Позитивною тенденцією вважається зменшення нього показника за кілька періодів [26].

Важливою характеристикою ефективного використання оборотних засобів є час їх обороту – тривалість в днях одного обороту. Час обороту вказує, скільки днів необхідно підприємству для поповнення його оборотних засобів і дорівнює середньому періоду від фінансування коштів у виробництво продукції до отримання коштів від її реалізації. Чим менша тривалість обороту,

тим менша потреба підприємства у власних оборотних засобах. Вивільнені засоби можна використати для нарощування обсягів виробництва без залучення податкових засобів.

Рентабельність оборотних фондів – це відносний показник ефективності роботи оборотних засобів підприємства, який характеризує кількість прибутку що припадає на одну гривню оборотних фондів [27].

Що стосується показників ефективності використання трудових ресурсів, то тут можна виділити наступні: продуктивність праці, трудомісткість продукції, фондоозброєність.

Продуктивність праці це показник ефективності, результативності, що характеризується співвідношенням обсягу продукції, робіт чи послуг, з одного боку, та кількості праці, витраченої на виробництво цього обсягу, з іншого боку. Залежно від прямого чи оберненого співвідношення цих величин ми маємо два показники рівня продуктивності праці: виробіток і трудомісткість. Виробіток – це прямий показник рівня продуктивності праці, що визначається кількістю продукції (робіт, послуг), виробленої одним працівником за одиницю робочого часу. Трудомісткість – це обернений показник рівня продуктивності праці, що характеризується кількістю робочого часу, витраченого на виробництво одиниці продукції (робіт, послуг) [29].

Фондоозброєність – показник, що характеризує рівень забезпеченості основними виробничими фондами промислово-виробничого персоналу підприємства. Методи розрахунку зазначених показників представлені у таблиці.

До узагальнюючих показників діяльності підприємства можна віднести показники: рентабельності, норми прибутку, коефіцієнта ефективності застосовуваних ресурсів. Але найбільш важливим показником на думку багатьох спеціалістів є рентабельність продукції. Цей показник дає можливість визначити, яка продукція більш прибуткова, тобто вигідніша для виробництва. Однак слід ураховувати, що собівартість має відповідати витратам виробництва на основі рівноважних цін. В умовах адміністративно-командної економіки,

коли ціни визначалися вольовим (суб'єктивним) шляхом, собівартість, як і ціни, не відображала стан економіки, а отже, не можливо було визначити фактичну рентабельність продукції [30].

Таблиця 1.3

Показники ефективності використання праці (трудових ресурсів) [31]

Назва	Визначення	Формула
Продуктивність праці	Відношення вартості або кількості виготовленої продукції (<i>ВП</i>) до витрат живої праці, що відображається кількістю відпрацьованих людино-годин (<i>ЖП</i>). Відображає кількість продукції, що виготовляється за одиницю робочого часу	$ПП = \frac{ВП}{ЖП}$
Трудомісткість продукції	Обернений до продуктивності праці. Відображає витрати праці на виготовлення одиниці продукції	$T_m = \frac{ЖП}{ВП}$
Фондоозброєність	Відношення середньої вартості основних фондів за певний період (<i>ОВФ</i>) до середньооблікової чисельності працівників (<i>Ч</i>) за той самий період	$B_{оз} = \frac{ОВФ}{Ч}$
Зарплатомісткість продукції	Відношення фонду оплати праці ($\Phi_{оп}$) до вартості виготовленої продукції (у гуртових цінах) за певний період (<i>ВП</i>)	$З_m = \frac{\Phi_{оп}}{ВП}$

Як випливає з формули, рівень рентабельності прямо пропорційний обсягу виробленої продукції (про що свідчить величина прибутку) та обернено пропорційний вартості ресурсів. У зв'язку з цим рентабельність є інтегральним показником ефективності роботи підприємства. Зростання рентабельності виробництва відповідає інтересам як окремого підприємства, так і суспільства загалом [33].

Для всебічної оцінки рівня й динаміки абсолютної економічної ефективності виробництва, результатів виробничо-господарської та комерційної діяльності підприємства (організації) поряд із наведеними основними варто використовувати також і специфічні показники, що

відбивають ступінь використання кадрового потенціалу, виробничих потужностей, устаткування, окремих видів матеріальних ресурсів тощо.

Таблиця 1.4

Узагальнюючі показники ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства [32]

Назва	Визначення	Формула
Норма прибутковості	Відношення прибутку (П), одержаного за певний період, до суми середньої вартості основних фондів за той самий період (ОВФ) та середніх залишків оборотних засобів (ОЗ)	$H_{np} = \frac{П}{ОВФ + ОЗ}$
Рентабельність продукції	Відношення прибутку (П), одержаного за певний період від реалізації продукції, до собівартості цієї продукції (С)	$P_{prod.} = \frac{П}{С} \times 100\%$
Коефіцієнт ефективності застосовуваних ресурсів	Відношення чистої продукції в порівнянних цінах за рік (ЧП) (Чиста продукція являє собою загальну вартість усіх видів готової продукції, напівфабрикатів, робіт та послуг, які призначені для продажу різним споживачам за вирахуванням матеріальних витрат та суми амортизаційних відрахувань) до витрат ресурсів, що відображені чисельністю працівників (Ч _{пр}), середньою вартістю основних фондів (ОВФ) та середніми залишками оборотних засобів (ОЗ) за рік, скоригованими на коефіцієнт повних витрат праці (К _{пвп}) (Коефіцієнт повних витрат праці дорівнює відношенню чисельності зайнятих у сфері матеріального виробництва до обсягу створеного національного доходу)	$K_{ef} = \frac{ЧП}{Ч_{пр} + (\overline{Ф_{оз}} + \overline{О_{об}}) \cdot K_{пвп}}$

Конкретні види ефективності можуть виокремлюватися не лише за різноманітністю результатів (ефектів) діяльності підприємства (організації) а й

залежно від того, які ресурси (застосовувані чи споживані) беруться для розрахунків. Застосовувані ресурси – це сукупність живої та уречевленої праці, а споживані – це поточні витрати на виробництво продукції (надання послуг). У зв'язку з цим у практиці господарювання варто виокремлювати також ефективність застосовуваних і споживаних ресурсів як специфічні форми прояву загальної ефективності виробництва (діяльності). У даному разі йдеться про так звані ресурсні та витратні підходи до визначення ефективності із застосуванням відповідних показників [34].

Узагальнюючий показник ефективності застосовуваних ресурсів підприємства (організації) можна розрахувати, користуючись формулою:

$$E_{zp} = \frac{ЧП}{Ч_n + (\Phi_{оз} + \Phi_{обз}) \cdot K_{невн}}, \quad (1.2)$$

де E_{zp} – ефективність застосовуваних ресурсів, тобто рівень продуктивності суспільної (живої та уречевленої) праці;

$ЧП$ – обсяг чистої продукції підприємства;

$Ч_n$ – чисельність працівників підприємства;

$\Phi_{оз}$ – середньорічний обсяг основних фондів за відновною вартістю;

$\Phi_{обз}$ – вартість оборотних фондів підприємства;

$K_{невн}$ – коефіцієнт повних витрат праці, що визначається на макрорівні як відношення чисельності працівників у сфері матеріального виробництва до обсягу утвореного за розрахунковий рік національного доходу і застосовується для перерахунку уречевленої у виробничих фондах праці в середньорічну чисельність працівників [30].

Узагальнюючим показником ефективності споживаних ресурсів може бути показник витрат на одиницю товарної продукції, що характеризує рівень поточних витрат на виробництво і збут виробів (рівень собівартості).

Як відомо, до собівартості продукції споживані ресурси включаються у вигляді оплати праці (персонал), амортизаційних відрахувань (основні фонди і нематеріальні активи) і матеріальних витрат (оборотні фонди).

3-поміж узагальнюючих показників ефективності виробництва (діяльності) того чи того первинного суб'єкта господарювання виокремлюють насамперед відносний рівень задоволення потреб ринку. Він визначається як відношення очікуваного або фактичного обсягу продажу товарів (надання послуг) суб'єктом господарювання до виявленого попиту споживачів [35].

До важливих узагальнюючих показників ефективності виробництва (діяльності) належать також частка приросту продукції за рахунок інтенсифікації виробництва. Це зумовлюється тим, що за ринкових умов господарювання вигіднішим економічно й соціально є не екстенсивний (через збільшення застосованих ресурсів), а саме інтенсивний (за рахунок ліпшого використання наявних ресурсів) розвиток виробництва.

Народногосподарський ефект використання одиниці продукції як узагальнюючий показник ефективності того чи того виробництва обчислюється як приріст чистого прибутку (доходу), тобто як приріст загального ефекту (збільшення прибутку внаслідок зростання обсягу виробництва і продуктивності праці, економії експлуатаційних витрат та інвестиційних ресурсів тощо) за відрахуванням вартості придбаної (купленої) продукції виробничо-технічного призначення [36].

Щодо решти системи показників, диференційованих за видами ресурсів, то вони використовуються відповідно до заздалегідь визначеної цілі вимірювання ефективності та способів використання результатів такого вимірювання. Існують принаймні дві постійні цілі:

а) оцінка та узагальнення ефективності діяльності виробничих підрозділів і функціональних служб з наступним визначенням пріоритетних напрямків мотивації та реальних механізмів впливу на позитивну динаміку діяльності в майбутньому;

б) порівняння рівнів ефективності господарювання, досягнутих даних підприємством та його конкурентами на ринку, щоб запобігти зниженню престижу й конкурентоспроможності у сфері бізнесу.

Показники економічної ефективності умовно можна диференціювати на дві групи - конкретні та узагальнюючі.

Конкретні показники економічної ефективності характеризують окремі сторони економічного виробничого або (комерційного) процесу [37].

Узагальнюючі показники економічної ефективності характеризують результативність діяльності всієї економічної системи в цілому (підприємства, суб'єкта, території, національної економіки).

Узагальнюючі показники є підставою для ухвалення рішень на рівні системи в цілому. Ці рішення спрямовані на удосконалення або трансформацію згаданих суб'єктів. В одних випадках необхідно обґрунтувати вибір ресурсів для досягнення конкретних цілей, в інших - вибір напрямів діяльності економічної системи (інвестування коштів). Конкретні показники дають можливість обґрунтувати рішення з удосконалення окремих компонентів виробничих процесів [33].

Конкретні показники є основою для розрахунку узагальнюючих. У цьому розумінні узагальнюючі показники є метою виконання розрахунків, а конкретні – їх засобом.

Підготовка до розрахунку економічної ефективності передбачає вирішення двох взаємозалежних завдань.

По-перше, слід визначити, яким чином різні натуральні (не-грошові) параметри можуть бути переведені у вартісні оцінки (доходи або витрати), що характеризують конкретні показники ефективності.

По-друге, необхідно поєднати окремі конкретні вартісні оцінки, які розрізняються економічним змістом, часовим інтервалом, місцем у життєвому циклі виробу, відношенням до економічних інтересів господарського суб'єкта в єдиних показниках ефективності, що характеризують дану економічну систему в цілому.

Економічний аналіз дає можливість визначити, як зміна кожного з технічних або соціальних параметрів може впливати на вартісні доходні або витратні характеристики [38].

На величину доходних характеристик це може впливати через три основні групи факторів:

- зміна продуктивності (кількості виробленої і реалізованої за одиницю часу продукції);
- зміна якості продукції (ціни реалізації одиниці продукції);
- зміна часового періоду реалізації заходу (терміну дії заходу, протягом якого можна отримувати прибуток).

На величину витратних характеристик це може впливати через дві групи факторів:

- зміна капітальних вкладень;
- зміна поточних витрат.

Розрахунок конкретних оцінок (доходів і витрат) за кожним із параметрів, що характеризують окремі сторони роботи устаткування (за кожної причини, що викликала той або інший ефект), дозволяє перейти до визначення узагальнюючих показників ефективності.

Порівняльні показники ефективності отримують унаслідок зіставлення (порівняння) абсолютних показників двох або більше варіантів реалізованих заходів [39].

Розглянувши систему показників які характеризують ефективність господарської діяльності підприємства можна прийти до висновку що найважливішим показником є саме прибутковість (рентабельність) в усіх її проявах, будь то рентабельність продукції, рентабельність основних фондів або оборотних засобів підприємства. Тому, на мою думку, необхідно більш детально розглянути поняття прибутку підприємства та основних показників рентабельності [25].

Прибуток являє собою грошову форму чистого доходу суспільства. Як економічна категорія він відображає сукупність економічних відносин, пов'язаних з утворенням національного доходу і його розподілом. Термін «прибуток» має різне тлумачення у практиці фінансового та економічного

аналізу. Його сутність змінювалась, доповнювалась і оновлювалась відповідно до тенденцій розвитку економічної теорії [40].

Прибуток характеризує ефективність господарювання підприємства за всіма напрямками діяльності: виробничим, збутовим, постачальницьким, інвестиційним, фінансовим. Прибуток є основою економічного розвитку підприємства і зміцнює його фінансовий стан та фінансові відносини з партнерами.

Крім цього, прибуток є основним джерелом фінансування витрат на виробничий і соціальний розвиток підприємства, а також найвагомим джерелом централізованих ресурсів держави: до доходів бюджету здійснюються відрахування від одержаного доходу підприємства, значною частиною якого є прибуток. Це означає, що доходи підприємства повинні задовольняти не тільки його власні фінансові потреби, а й потреби держави у фінансуванні суспільних фондів споживання, розвитку науки, освіти, охорони здоров'я. Таким чином, у збільшенні прибутку зацікавлені як підприємство, так і держава.

В умовах ринку прибуток є джерелом усіх фінансових ресурсів підприємства. Величина прибутку характеризує фінансові результати роботи підприємства та визначає його фінансовий стан.

Прибуток, як економічний показник, представляє собою різницю між ціною реалізації та собівартістю продукції (товарів, робіт, послуг), між обсягом отриманої виручки та сумою витрат на виробництво та реалізацію продукції.

Прибуток відбиває результати діяльності підприємства і зазнає впливу багатьох чинників.

На формування прибутку впливають:

- сфера діяльності підприємства;
- галузева приналежність;
- форма власності;
- конкурентне середовище;

- фінансово-господарська діяльність підприємства;
- облік фінансових результатів [18].

Прибуток виконує ряд функцій, характеристика яких представлена на рис. 1.6. Оціночна функція передбачає використання прибутку підприємства як оцінного показника, що характеризує ефект його господарської діяльності.

Використання цієї функції повною мірою можливе тільки в умовах ринкової економіки, яка передбачає свободу встановлення цін, свободу вибору постачальника і покупця.

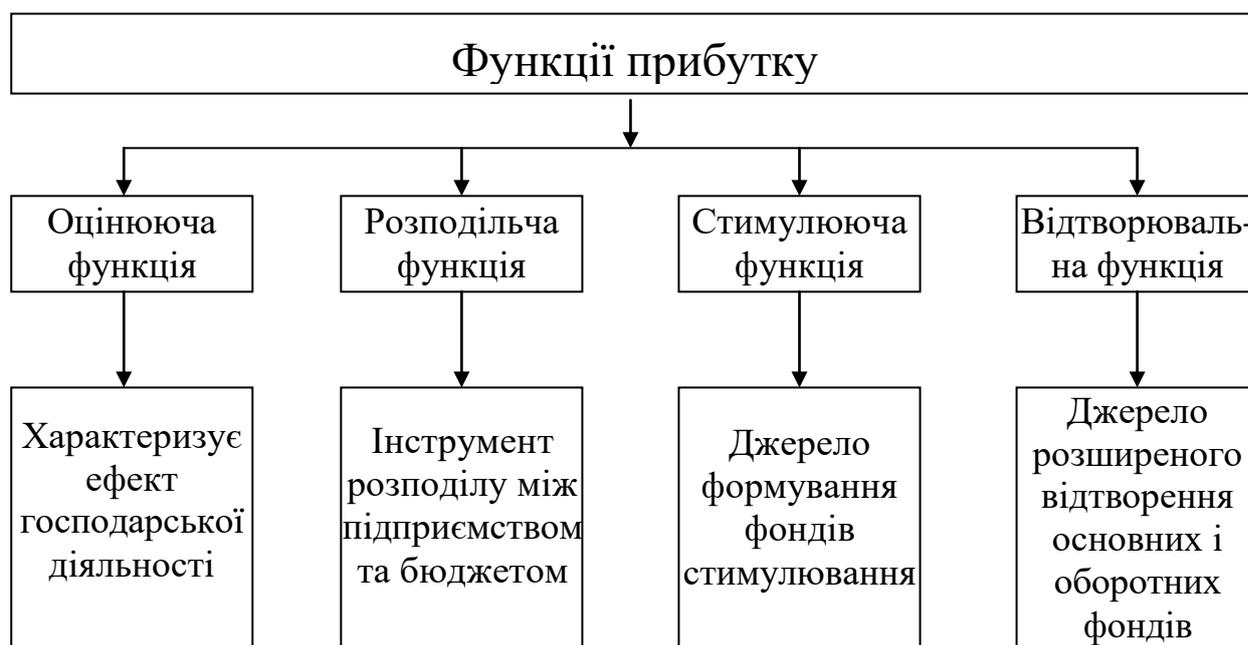

Рис. 1.6. Функції прибутку підприємства [40]

Прибуток підприємства формується за рахунок таких джерел:

- продаж (реалізація) продукції (послуг);
- продаж іншого майна;
- позареалізаційні операції.

Прибуток від продажу продукції (виконання робіт, надання послуг) є основним складником загального прибутку. Це прибуток від операційної діяльності, яка відображає місію і профіль підприємства. Він обчислюється як різниця між виручкою від продажу продукції (без урахування податку на додану вартість і акцизного збору) та її повною собівартістю.

Залежно від порядку визначення розрізняють:

- оподатковуваний прибуток – це обсяг прибутку, який визначається як різниця між валовими доходами та валовими витратами підприємства-платника податку на прибуток;

- чистий прибуток – це прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати податку на прибуток та інших податків, обов'язкових платежів і зборів, сплачуваних за рахунок прибутку.

Залежно від методики оцінки виділяють:

- номінальний прибуток – це фактично отримана величина прибутку;
- реальний прибуток – це номінальний прибуток, перерахований з огляду на інфляцію.

Залежно від мети визначення розрізняють:

- бухгалтерський прибуток – це прибуток, який відповідає балансовому;

- економічний прибуток – це прибуток, який є різницею між виручкою від реалізації та всіма витратами підприємства, в тому числі витратами втрачених можливостей.

Залежно від розмірів підприємства розрізняють:

- мінімальний прибуток – це прибуток, розмір якого після сплати податків задовольняє власників підприємства відповідно до встановленого мінімального рівня рентабельності на вкладений капітал, тобто кількісно мінімальний рівень рентабельності відповідає рівню середньої потенційної ставки банків по депозитах;

- цільовий прибуток – це прибуток, який визначає цільову функцію діяльності підприємства і залежить від обраної стратегії. Він може бути нормальним, тобто відповідати нормі прибутку на вкладений капітал чи необхідним, тобто відповідати потребам підприємства в коштах на виробничий і соціальний розвиток;

- максимальний прибуток – це прибуток, який підприємство отримує при такому обсязі діяльності, коли граничні доходи дорівнюють граничним

витратам, тобто граничні доходи і витрати ростуть відповідно до зростання обсягів виробництва [42].

Узагальнюючий, кінцевий результат роботи підприємства оцінюється рівнем ефективності його господарської діяльності: загальним обсягом одержаного прибутку та в розрахунку на одиницю ресурсів. Прибуток та відносний показник прибутку – рентабельність є основними показниками ефективності роботи підприємства, які характеризують інтенсивність господарювання. Життєдіяльність підприємства багато в чому залежить саме від того, якою мірою забезпечена фінансова віддача ресурсів та наскільки досягається рівень прибутковості в процесі формування витрат. Співвідносити витрати і доходи – головне завдання кожного учасника господарської діяльності.

Водночас абсолютна сума прибутку не характеризує рівня ефективності господарської діяльності. Щоб зробити висновок про рівень ефективності господарювання, отриманий прибуток необхідно порівняти з понесеними витратами або активами, які забезпечують підприємницьку діяльність, тобто визначити рентабельність [37].

Рентабельність – це відносний показник ефективності роботи підприємства, котрий у загальній формі обчислюється як відношення прибутку до витрат (ресурсів).

Основними чинниками підвищення рентабельності можуть бути:

а) при оцінці рентабельності виробництва:

1) ріст прибутку;

2) зменшення вартості основних виробничих фондів та залишків нормованих оборотних засобів;

б) при оцінці рентабельності окремих видів продукції:

1) зниження собівартості виробів.

Рентабельність має кілька модифікованих форм залежно від того, які саме прибуток і ресурси (витрати) використовують у розрахунках.

Передусім розрізняють рентабельність інвестованих ресурсів (капіталу), рентабельність продукції і рентабельність господарської діяльності.

Рентабельність інвестованих ресурсів (капіталу) обчислюється в кількох модифікаціях: рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, рентабельність акціонерного капіталу.

Для системного аналізу показників рентабельності застосуємо табличний метод.

Таблиця 1.5

Показники рентабельності підприємства [43]

Назва	Характеристика	Формула
Рентабельність активів ($P_{акт}$)	показує наскільки ефективно підприємство використовує наявні активи для отримання прибутку, тобто показує, який прибуток приносить кожна гривня, вкладена в активи підприємства	$P_{акт} = \frac{\Pi_з}{СА} \cdot 100 \% ;$ де $\Pi_з$ — загальний прибуток підприємства; $СА$ — середньорічна вартість активів, грн.
Рентабельність власного капіталу ($P_{вк}$)	відображає ефективність використання активів, створених за рахунок власних коштів та характеризує ефективність використання підприємством власного капіталу тобто характеризує розмір прибутку, одержаний на кожную гривню власних коштів	$P_{вк} = \frac{\Pi_ч}{K_в} \cdot 100 \% ;$ де $K_в$ — власний капітал підприємства; $\Pi_ч$ — чистий прибуток
Рентабельність акціонерного капіталу ($P_{ак}$)	відображає верхню межу дивідендів на акції	$P_{ак} = \frac{\Pi_ч}{K_{ст}} \cdot 100 \% ;$ де $K_{ст}$ — статутний капітал (номінальна вартість проданих акцій)
Рентабельність виробництва	характеризує ефективність витрат на її виробництво. Також характеризує, на скільки вигідно підприємству виготовляти продукцію	$P_{np}^{заг} = \frac{\Pi_з}{ВВ_з} \cdot 100 \% ;$ $ВВ_з$ — витрати на виробництво продукції, грн.

Продовження таблиці 1.5

Рентабельність продукції	характеризує загальну ефективність витрат на її виробництво і збут.	$P_{PI}^{заг} = \frac{\Pi_з}{PI} \cdot 100 \%$ $P_{np}^ч = \frac{\Pi_ч}{PI} \cdot 100 \% ;$ <i>PI</i> – обсяг реалізованої продукції, грн.
Валова рентабельність основної діяльності	характеризує загальну ефективність від основної діяльності підприємства	$P_{од} = \frac{\Pi_{од}}{C_{об}} \cdot 100 \% ;$ де <i>Π_{од}</i> – валовий прибуток, тис. грн.; <i>С_{об}</i> – собівартість реалізованої продукції, грн.
Рентабельність операційної діяльності	характеризує загальну ефективність від операційної діяльності підприємства	$P_{зд} = \frac{\Pi_{зд}}{OB} \cdot 100 \% ;$ де <i>Π_{зд}</i> – прибуток від звичайної діяльності, грн.; <i>OB</i> – операційні витрати, грн.
Рентабельність господарської діяльності	для загальної оцінки ефективності підприємницької діяльності	$P_{зд} = \frac{\Pi_{зд}}{OB} \cdot 100 \% ;$ де <i>Π_{зд}</i> – прибуток від господарської діяльності грн.
	для оцінки ефективності підприємницької діяльності для власника	$P_{зд} = \frac{ЧП}{OB} \cdot 100 \% ;$ де <i>ЧП</i> – чистий прибуток від господарської діяльності, грн.

Зміна рівня того чи іншого показника рентабельності залежить від зміни економічних та організаційно-технічних факторів виробництва та реалізації продукції (робіт та послуг). Тому у процесі аналізу стану рентабельності підприємства необхідно визначити, які фактори більше впливали на підвищення чи зниження рівня рентабельності й розробити відповідні заходи підвищення ефективності діяльності підприємства.

Таким чином, показники рентабельності є узагальнюючими показниками що характеризують ефективність господарської діяльності підприємства, і чим вище значення даних відносних показників тим ефективніше здійснює свою діяльність підприємство. Але як і будь які інші показники, коефіцієнти рентабельності знаходяться в постійній динаміці, тому на мою думку необхідно розглянути які існують шляхи поліпшення господарської діяльності підприємства [45].

1.3. Основні напрями підвищення ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства

Напрями підвищення ефективності функціонування підприємства – це можливості досягнення більш ефективної його діяльності в результаті забезпечення належної дії факторів, що дають змогу раціональніше використовувати наявні ресурси та організаційно-інноваційний потенціал.

Найважливіші напрямки проведення заходів по задіянню резервомобілізуючих факторів називаються напрямками або шляхами забезпечення (чи використання резервів) підвищення ефективності функціонування підприємства. До таких резервів можна віднести:

- ресурсні резерви;
- організаційно-технологічні резерви;
- резерви підвищення якості продукції;
- резерви основних узагальнюючих результатів роботи.

Розглянута система підходів до визначення ефективності вже сама по собі значною мірою розкриває основні напрямки пошуку резервів підвищення ефективності діяльності підприємства. Але як певне узагальнення визначимо схему цього пошуку (рис. 1.7).

Узагалі проблема визначення ефективності підприємства та пошуку шляхів її підвищення є складною і такою, що важко формалізується. Адже будь-яке підприємство – це складна система, яку важко спростити, не втративши при цьому її суттєвих характеристик. Тому сподіватися, що можна

дістати просту й легко зрозумілу схему аналізу, яка давала б змогу отримувати бажаний результат в усіх випадках, було б не зовсім правильно [17].

Рис. 1.7. Пошук резервів підвищення ефективності діяльності підприємства [33]

Схема, що пропонується, окреслює загальні напрямки аналізу об'єкта. Перший з них – ресурсний – відображає першочергову необхідність аналізу ефективності використання наявної матеріальної бази виробництва та живої праці. При цьому слід враховувати рівень завантаження обладнання із часі, структуру собівартості продукції, що виготовляється, з точки зору співвідношення в ній часток амортизації, матеріальних витрат, витрат на оплату праці. Зазначені показники слід розглянути в динаміці, а також по можливості порівняти з показниками найближчих конкурентів. Для оборотних фондів найважливішим показником є швидкість їх обороту, отже, слід проаналізувати чинники її збільшення, зокрема такі:

- зменшення обсягів незавершеного виробництва;
- удосконалення системи матеріально-технічного забезпечення з метою оптимізації виробничих запасів;
- прискорення реалізації готової продукції (активізація маркетингової діяльності);
- зменшення обсягів дебіторської заборгованості.

Крім того, слід звернути увагу і на інші напрямки раціоналізації використання матеріальних ресурсів:

- проаналізувати основні причини втрат та нераціонального використання ресурсів;
- забезпечити обґрунтоване нормування витрат матеріалів; організувати використання вторинних ресурсів;
- створити систему заохочення за економію сировини, енергії та матеріалів й відпрацювати її дієвість;
- акцентувати увагу на використанні сучасних високотехнологічних матеріалів [40].

Що стосується аналізу ефективності використання трудового потенціалу підприємства, то тут слід зосередити увагу на таких аспектах:

- внутрішньозмінні втрати робочого часу;
- втрати робочого часу внаслідок плинності кадрів;
- рівень використання засобів механізації, автоматизації праці та комп'ютерної техніки;
- аналіз системи стимулювання працюючих;
- визначення професійно-кваліфікаційної структури працюючих.

У межах другого, тобто організаційного, напрямку здійснюється пошук можливостей підвищення ефективності тих процесів, що відбуваються на підприємстві. При цьому насамперед увага звертається на ефективність управління [22, 39, 42].

Важливою складовою ефективності підприємства, а отже, і значним резервом її підвищення, є організація виробничого процесу. У конкретних умовах підприємства слід проаналізувати всі аспекти, що визначають ефективність організації робіт, – від рівня робочого місця окремого робітника чи спеціаліста до рівня підприємства в цілому. Для виробничих підприємств, ураховуючи, звичайно, специфіку їх діяльності, особливу увагу треба звертати на можливість застосування більш ефективних типів виробництва (масового, великосерійного).

Ще одним напрямком пошуку можливостей підвищення ефективності є технологічний [41].

Вирішення проблеми технологічного відставання особливо актуальне для українських підприємств. Причому проблема ця є комплексною і має, принаймні, два компоненти: матеріальний та нематеріальний. Перший з них – це удосконалення технічної бази, а другий – організаційно-правові проблеми. На думку багатьох економістів, подолання технічного і технологічного відставання потребує не просто переходу на сучасні технології, а впровадження комплексу відносин, що називається корпоративною культурою. Така культура має запозичуватись, звичайно, у найпередовіших компаній з тривалим досвідом роботи в ринковому середовищі.

Намагання виділити в оцінці ефективності підприємства та в пошуку шляхів підвищення останньої окремі структурні компоненти зумовлено бажанням спростити розуміння зазначених проблем. Проте зрозуміло, що насправді ці проблеми комплексні, отже, для їх вирішення слід застосовувати комплексний, системний підхід, ретельно досліджуючи всі підрозділи, служби підприємства та ті процеси, які в них відбуваються. Тільки на основі системного аналізу можна отримати справді адекватну оцінку стану справ на підприємстві та розробити ефективні заходи щодо його поліпшення.

Зупинимось на більш детальному висвітленні кожного з названих видів ресурсів [43].

Ресурсні резерви підприємств – це резерви поліпшення використання основних і оборотних виробничих фондів (основного і оборотного капіталу), а

також резерви ефективнішого використання трудових ресурсів (резерви підвищення продуктивності праці).

Функціонування основних виробничих фондів і оборотних засобів в умовах перехідного періоду показало, що надзвичайно важливою умовою ефективного обігу авансованого в них капіталу на рівні підприємств усіх форм власності й сукупного капіталу народного господарства повинно стати державне регулювання обігу основного і оборотного капіталу та процесів їх відтворення.

Ринкові відносини й конкуренція в певних межах регулюють процеси обігу капіталу. Однак, досвід країн з ринковою економікою показав, що цього недостатньо. Для досягнення оптимальних масштабів оновлення ОВФ в економічно розвинутих країнах проводяться глибокі дослідження процесів обігу капіталу, постійний аналіз стану зношеності, вікового складу, сукупної величини засобів праці. Центральними економічними органами розробляються різні методи втручання держави шляхом розробки спеціальних програм, законів, заходів стимулювання, які сприяють виводу із виробництва застарілих засобів праці та оновленню їх парку, що є необхідною умовою зростання ефективності суспільного виробництва [5].

Обіг капіталу підприємств здійснюється через банківські установи. Держава також є власником акцій значної частини комерційних банків, що дозволяє їй впливати на рух банківських капіталів, а через них - на обіг капіталів підприємств. Регулюючу функцію у цій сфері здійснює й така державна структура, як Національний банк України. Однак дотепер не створений і не функціонує дієвий механізм управління часткою державного капіталу на підприємствах і в банках, що не дозволяє реалізувати можливості державного регулювання.

Важливе значення має встановлення взаємозв'язку між основними фондами і оборотними засобами. Оборотні засоби складають «грошовий фундамент» побудови всього капіталу, і співвідношення їх з основними фондами повинно знаходитись в належних пропорціях, що забезпечують

нормальний обіг вартості всього капіталу. Визначення і підтримання раціональної структури повного кругообігу оборотних засобів і основних фондів, пропорцій між тривалістю їх знаходження у сфері виробництва і в сфері обігу необхідно враховувати в управлінні капіталом як окремого підприємства так і на макрорівні [44].

Нормальний кругообіг оборотних коштів є умовою одержання підприємством повного ефекту від технологічного оновлення виробництва, при якому часто досягається вивільнення оборотних коштів від скорочення часу виробництва. Ці кошти можуть бути використані для капітальних інвестицій. Приведені вище положення свідчать про важливість прискорення оборотності оборотних коштів. Отже, для мобілізації резервів підвищення ефективності використання оборотних коштів, перш за все, повинні завіюватись фактори (чинники) прискорення їх оборотності й, зокрема, такі:

- зменшення обсягів незавершеного виробництва;
- удосконалення системи матеріально-технічного забезпечення з метою оптимізації виробничих запасів;
- прискорення реалізації готової продукції (активізація маркетингової діяльності);
- зменшення обсягів дебіторської заборгованості.

Основними напрямками підвищення ефективності використання ОВФ підприємства є такі:

- поліпшення їх складу, структури і стану;
- зниження фондомісткості виготовлюваної підприємством продукції, підвищення фондівіддачі та продуктивності праці на підприємстві;
- формування (удосконалення діючої) системи матеріальної мотивації за раціональніше (більш ефективне) використання ОВФ та забезпечення успішного функціонування цієї системи [45].

На підвищення продуктивності праці впливає ряд факторів, під якими розуміють об'єктивні сили або причини, які зумовлюють її зміну. Найважливішими укрупненими факторами підвищення продуктивності праці

на підприємстві є: підвищення техніко-технологічного рівня виробництва; удосконалення організації виробництва, праці й управління; соціальний розвиток колективу.

Для мобілізації резервів підвищення продуктивності праці на підприємстві слід здійснювати спрямовані на досягнення цієї мети заходи, які забезпечують дію факторів, що впливають на зміну продуктивності праці саме у резервомобілізуючому напрямку. Такі заходи називаються шляхами або напрямками підвищення продуктивності праці.

Реалізація резервів підвищення рентабельності вкладеного капіталу і рентабельності виробництва повинна забезпечуватись максимізацією доходу і прибутку підприємства та досягненням найбільш ефективного ресурсоспоживання описаними вище шляхами.

Висновки до розділу 1

Отже, дослідивши теоретико-методологічні аспекти оцінки ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства, можна зазначити, що дана проблема є складною і такою, що важко формалізується. Адже будь-яке підприємство – це складна система, яку важко спростити, не втративши при цьому її суттєвих характеристик. Взагалі дослідження ефективності виробництва завжди посідало важливе місце серед актуальних проблем економічної науки. Зацікавленість нею виникає на різних рівнях управління економікою – від власників приватного підприємства до керівників держави.

Узагальнюючий, кінцевий результат роботи підприємства оцінюється рівнем ефективності його господарської діяльності: загальним обсягом одержаного прибутку та в розрахунку на одиницю ресурсів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОВ «ЛІКИ ПОЛТАВЩИНИ»

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

Повне найменування юридичної особи: Товариство з обмеженою відповідальністю «Ліки Полтавщини».

Ідентифікаційний код юридичної особи: 31391457.

Організаційно-правова форма: товариство з обмеженою відповідальністю.

ТОВ «Ліки Полтавщини», було засноване у березні 2001 року. За час свого існування нам вдалося завоювати визнання нових і зміцнити довіру постійних клієнтів і ділових партнерів. Аптечна мережа підприємства нині налічує 23 аптечних закладів, серед яких 9 аптек, 14 аптечних пунктів. Підприємство є дистриб'ютором місцевого виробника ліків ПАТ «Лубнифарм».

Місцезнаходження юридичної особи: 36014, Полтавська обл., місто Полтава, Шевченківський район, вулиця Соборності, будинок 73/1.

Дані про розмір статутного капіталу (статутного або складеного капіталу) та про дату закінчення його формування: 12000.00 грн.

Види діяльності: Вирощування пряних, ароматичних і лікарських культур, виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів, оптова торгівля фармацевтичними товарами, роздрібна торгівля фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах, дослідження кон'юнктури ринку та виявлення громадської думки.

Відомості про органи управління юридичної особи: загальні збори.

Місцезнаходження реєстраційної справи: Виконавчий комітет Полтавської міської ради [17].

Аптечна мережа підприємства нині налічує 19 аптечних закладів, серед яких – аптечний склад, 7 аптек, 11 аптечних пунктів, аптечний кіоск. Підприємство є дистриб'ютором місцевого виробника ліків ПАТ «Лубнифарм» і здійснює зовнішньоекономічну діяльність. Аптека № 270 виготовляє

алопатичні та гомеопатичні екстемпоральні препарати для внутрішнього та зовнішнього застосування. Асортимент аптечної продукції широко використовується лікарями в лікувальному процесі, користується великим попитом серед населення. Обсяг реалізації продукції власного виробництва в загальному товарообігу аптеки становить близько 27%. Водночас аптека № 270 є базою проходження виробничої практики та інтернатури для студентів вищих навчальних закладів із підготовки спеціалістів фармації.

Штат аптечної мережі підприємства укомплектований висококваліфікованими фармацевтичними кадрами, серед яких 28% мають кваліфікаційні категорії.

Упродовж усього періоду діяльності підприємства його очолює Ульшин Юрій Віталійович – досвідчений і відповідальний керівник. Він був делегатом від Полтавщини на VI та VII Національному з'їзді фармацевтів України.

Ю.В. Ульшин координує роботу підприємства таким чином, щоб максимально задіяти професійний потенціал кожного фармацевтичного працівника для надання фармацевтичної допомоги та підвищення рівня якості життя пацієнтів, сприяння зниженню захворюваності та смертності, що досягається шляхом формування оптимального асортименту ліків та їх лояльної цінової політики, забезпечення просвітньої діяльності, спрямованої як на споживачів, так і на медичних працівників. Саме така політика підприємства надійно забезпечує його конкурентоспроможність на регіональному рівні, дозволяє розвивати свої можливості в часі.

Ю.В. Ульшин – активний громадський діяч. З 2006 р. він є першим заступником голови правління Полтавської обласної громадської організації «Асоціація працівників фармацевтичної галузі», головним завданням якої стало відстоювання законних прав та інтересів суб'єктів фармацевтичного ринку.

З ініціативи Ю.В. Ульшина на договірних засадах з НФаУ для спеціалістів фармації Полтавської області регулярно здійснюється післядипломне навчання викладачами Інституту підвищення кваліфікації спеціалістів фармації у Полтаві, Кременчузі та Миргороді. Цим шляхом

підвищили рівень своєї кваліфікації понад 900 провізорів та фармацевтів Полтавщини, що сприяло впровадженню сучасних методів в організацію роботи аптечної мережі підприємства [20].

ТОВ «Ліки Полтавщини» дбає про здоров'я своїх відвідувачів і відроджує традиційні напрямки фармацевтичної діяльності. В аптечній мережі «Ліки Полтавщини» на базі аптеки № 270 працює власний рецептурно-виробничий відділ, де можна замовити лікарські та гомеопатичні засоби за рецептом лікаря. Замовлення приймаються в аптеці № 270 за адресою Грушевського, 19 з 8:00 до 19:00. Є і готові рішення, що виготовляються в рецептурно-виробничому відділі аптечної мережі «Ліки Полтавщини».

Каталог лікарських засобів:

Розчини протарголу 1%, 2%, 3%	Спирт саліцилово-резорциновий
Розчини коларголу 1%, 2%, 3%	Молочко Відаля
Суспензія від стоматиту №1 та №2	Рідина для обличчя з сіркою
Розчин натрію тетраборату (бури) 20% в гліцерині	Рідина для обличчя з календулою
Присипка з метронідазолом	Водний розчин метиленового синього 2%
Розчин фурациліну 0,02%	Спиртовий розчин метиленово-синього 1%-3%
Розчин етакридину лактату (риванолу) 0,1%	Суспензія цинко-гліцерінова
Складна мазь від гаймориту	Мазь з калія йодидом
Тройний йод (йод, саліцилова кислота, спирт, кислота бензойна)	Розчин міді сульфату 1%, 2%
Розчин йоду 2%, 10% спиртовий	Розчин натрія гідрокарбонату 1%
Розчин кальцію хлориду 2%, 3%, 5%, 10%	Розчин калія йодиду 2%, 3%, 5%
Розчин магнія сульфату 33%	Розчин новокаїну 2%
Розчин кислоти аскорбінової 1%	Розчин натрія броміду 3%
Розчин анальгін 2%	Розчини таніну 1%, 2%, 3%

При відсутності необхідного препарату в аптеці можна скористатися такою послугою, як «ліки на замовлення». Будь – який препарат можна замовити в мережі аптек «Ліки Полтавщини», а також за телефоном (050) 304 55 53. Термін виконання замовлення – одна доба.

В аптечній мережі «Ліки Полтавщини» діють соціальні програми, що дозволяють власникам карт придбати дорогі препарати значно нижче роздрібною ціни.

ТОВ «Ліки Полтавщини» є учасником урядової програми «Доступні ліки».

Програма працює для пацієнтів, які живуть з серцево-судинними захворюваннями, бронхіальною астмою, цукровим діабетом II типу.

Щоб отримати ліки, потрібно звернутися до свого сімейного лікаря, терапевта чи педіатра, отримати електронний рецепт і обміняти його на ліки в аптеці.

ТОВ «Ліки Полтавщини» — підприємство, яке постійно піклується про соціально – незахищені верстви населення. Саме для пенсіонерів у мережі аптек діє знижка у розмірі 5%.

Акція у вигляді знижки 5%, чекає на всіх покупців, які завітають до аптеки №3 за адресою Соборності, 73/1 у вихідні дні.

Висловлюючи свою вдячність клієнтам за вибір, ТОВ «Ліки Полтавщини» створили постійно діючу накопичувальну бонусну програму для постійних покупців. Вона дозволить клієнтам економити на своїх покупках, використовуючи знижки та накопичені бонуси.

Програма дозволяє при покупці отримати знижку від 3% до 6% і заробити бонуси з розрахунку 2 гривні = 1 бонус (1 бонус = 1 копійка), а накопичені бонуси надалі обміняти на часткову оплату наступних покупок.

Здійснити одноразову покупку на суму від 100 грн і отримати бонусну карту.

Розмір знижки бонусної картки буде встановлений в залежності від суми першої покупки. Надалі всі покупки будуть підсумовуватися і автоматично збільшувати розмір знижки, відповідно до шкали: від 100 грн до 1000 грн – 3%; від 1001 грн до 2000 грн – 4%; від 2001 грн до 3000 грн – 5%; від 3001 грн – 6%.

Сума знижки і використуваних бонусів не може перевищувати 20% від вартості покупки [17].

На даний час керівником та підписантом ТОВ «Ліки Полтавщини» є Куркіна Юлія Володимирівна, головний бухгалтер – Бобровська Вікторія Вікторівна.

2.2. Характеристика майного та фінансового стану підприємства

Майно підприємства є невід’ємною частиною діяльності будь-якого підприємства, саме тому, дослідження та аналіз динаміки структури майна підприємства є дуже важливою складовою розвитку діяльності підприємства та збільшення його прибутковості.

Майно підприємства – це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується приведе до економічних вигод у майбутньому.

До структури майна підприємства відносять необоротні активи, оборотні активи та витрати майбутніх періодів.

Аналіз структури, динаміки майна підприємства проводять за балансом підприємства (Форма №1) в декілька етапів:

- визначення вартості всього майна;
- визначення відхилення по кожному виду майна підприємства на кінець звітного періоду порівняно з початком періоду, що аналізується;
- визначення питомої ваги кожного виду майна у валюті балансу.

Всі результати аналізу структури, динаміки майна підприємства відображаються у агрегованому балансі з використання вертикального та горизонтального методів аналізу. Всі розрахунки за вертикальним та горизонтальним аналізом, визначення вартості майна та його структури, а також визначення відхилення по кожному виду майна ТОВ «Ліки Полтавщини» на кінець звітного періоду порівняно з початком періоду будуть наведені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Агрегований баланс ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 роки

Актив	2017		2018		Відхилення		Темп зроста ння	2018		2019		Відхилення		Темп зроста ння
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питом а вага, %	Сума, тис. грн.	Питом а вага, %		Сума, тис. грн.	Питом а вага, %	Сума, тис. грн.	Питом а вага, %	Сума, тис. грн.	Питом а вага, %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1.Необоротні активи	974,0	11,99	884,0	10,56	-90	-35,71	90,76	884,0	10,56	805,00	6,74	-79	-2,21	91,06
1.1. Основні засоби і нематеріальні активи	955	11,76	865,0	10,33	-90	-35,71	90,58	865	10,33	786,00	6,58	-79	-2,21	90,87
1.2.Довгострокові фінансові інвестиції	19,00	0,23	19,00	0,23	0	0	100,00	19,00	0,23	19,00	0,16	0	0	100,00
1.3. Відстрочені податкові активи	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.4 Інші необоротні активи і довгострокова дебіторська заборгованість	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Оборотні активи	7147	88,01	7489	89,44	342	135,71	104,79	7489	89,44	11135	93,26	3646	102,21	148,68
2.1. Запаси	6271	77,22	6766	80,81	495,0	196,43	107,89	6766	80,81	9608	80,47	2842	79,67	142,00
2.2. Дебіторська заборгованість	292,0	3,60	165,0	1,97	- 127	-50,40	56,51	165	1,97	691,00	5,79	526	14,75	418,79
2.4. Витрати майбутніх періодів (1170)	2,00	0,02	2,00	0,02	0,00	0,00	100,00	2,00	0,02	0,00	0,00	-2,00	-0,06	0,00
2.5. Інші оборотні активи	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття (1200)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Всього майна (1300)	8121,0	100,00	8373,0	100,00	252,00	100,00	103,10	8373,0	100,00	11940,	100,00	3567,0	100,00	142,60

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1.Власний капітал	-1169,0	-14,39	-349,00	-4,17	820,00	325,40	29,85	-349,00	-4,17	639,00	5,35	988,00	27,70	283,10
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1495,00	18,41	523,00	6,25	-972,00	-385,71	34,98	523,00	6,25	0	0	-523,00	-14,66	0
3.Поточні зобов'язання і забезпечення	7795,00	95,99	8199,00	97,92	440,00	174,60	105,18	8199,00	97,92	11301,00	94,65	3102,00	86,96	137,83
3.1.Короткострокові кредити банків	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3.2. Кредиторська заборгованість	7781,00	95,81	8164,00	97,50	383,00	151,98	104,92	8164,00	97,50	11296,00	94,61	3132,00	87,80	138,36
3.3. Інші поточні зобов'язання	14,00	0,17	35,00	0,42	21,00	8,33	250,00	35,00	0,42	5,00	0,04	-30,00	-0,84	14,29
4.Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Всього капіталу	8121,00	100,00	8373,00	100,00	252,00	100,00	103,10	8373,00	100,00	11940,00	100,00	3567,00	100,00	142,60

Зробивши аналіз майна ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 роки, та проаналізувавши його, можна зробити висновки, що загальна вартість майна підприємства протягом років дослідження постійно збільшувалась, а саме у 2018 на 252 тис. грн (на 3,1 %), а у 2019 році на 3567 тис.грн (42,6%), такий результат діяльності є позитивним показником розвитку підприємства.

Згідно з агрегованим балансом більшу частку у структурі активів підприємства складають оборотні активи, тому вони відіграють більшу роль у формуванні загальної кількості майна ТОВ «Ліки Полтавщини» у 2017-2019 роках (рис. 2.1.).

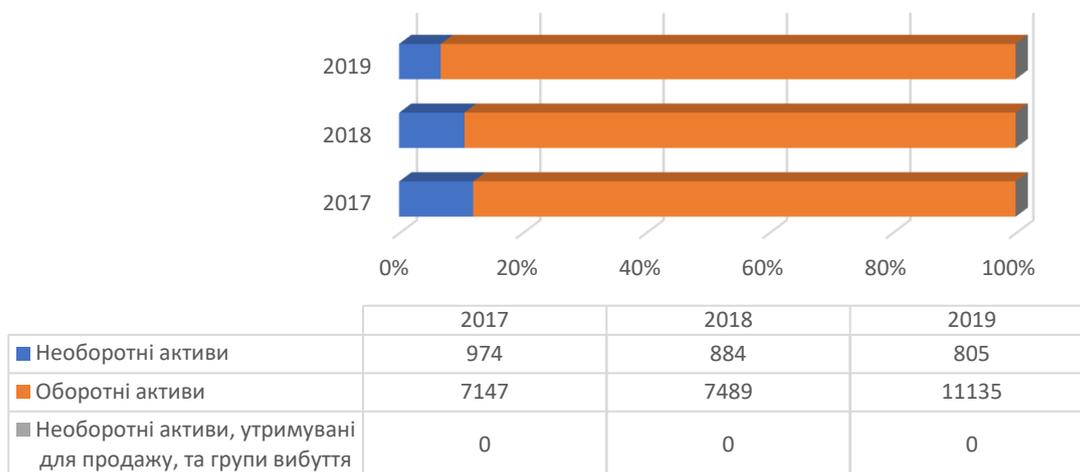

Рис. 2.1 Структура активів ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 роки

Так, у період 2017-2019 років необоротні активи зменшувались на 90 тис.грн. у 2018 році та на 79 тис. грн. у 2019 році та на кінець звітного періоду склали суму 805 тис. грн. Скорочення необоротних активів є негативною тенденцією діяльності підприємства, оскільки свідчить про погіршення матеріально-технічного стану, в зв'язку з амортизацією основних засобів та відсутністю фінансування для придбання нового обладнання. Ця ситуація може призвести до погіршення продуктивності праці та зменшення дохідності підприємства, тому у наступних роках потрібно працювати над збільшенням

величини основних засобів для розширення виробництва продукції.

Сума оборотних активів протягом 2017-2019 років поступово збільшувалась. Так, за 2018 рік оборотні активи на підприємства зросли на 7489 тис.грн. (35,7 %) у 2019 році – на 11135 тис.грн. (48,7%) .

Найбільшу частку оборотних активів протягом 2017-2019 років складають запаси, грошові кошти та їх еквіваленти. Збільшення запасів, грошових коштів та їх еквівалентів є позитивним показником діяльності підприємства, оскільки це може свідчити про розширення діяльності підприємства, та збільшення кількості клієнтів.

Негативною тенденцією є те, що у 2018 році дебіторська заборгованість зменшилась, а у 2019 році стрімко зросла, а саме у 4 рази. Значна дебіторська заборгованість у підприємства не може у повній мірі дозволити йому розпоряджатися своїми коштами, оскільки частини їх, ще немає на його рахунках.

У майбутніх періодах ТОВ «Ліки Полтавщини» повинно слідкувати над темпом зростання дебіторської заборгованості та її виплатою, для того щоб уникнути появи безнадійної дебіторської заборгованості.

Аналізуючи пасив ТОВ «Ліки Полтавщини» можна сказати, що у 2017-2019 роках капітал підприємства збільшувався, що є позитивним показником, оскільки збільшення капіталу допомагає вчасно погашати заборгованість та більш ефективно планувати діяльність підприємства.

На кінець 2017 року власний капітал підприємства складав -1982 тис.грн., така ситуація на підприємстві склалась в наслідок непокритого збитку. До 2019 року, ситуація покращилась та в кінці звітнього періоду ТОВ «Ліки Полтавщини» мало 627 тис.грн. нерозподіленого прибутку. Збільшення нерозподільного прибутку на підприємстві є позитивним показником фінансового стану.

Після складання агрегованого балансу можна сказати, що значну частину пасиву підприємства склали довгострокові зобов'язання і забезпечення та поточні зобов'язання і забезпечення, а у 2019 році загальну суму капіталу

склали власний капітал та поточні зобов'язання і забезпечення (рис 2.2).

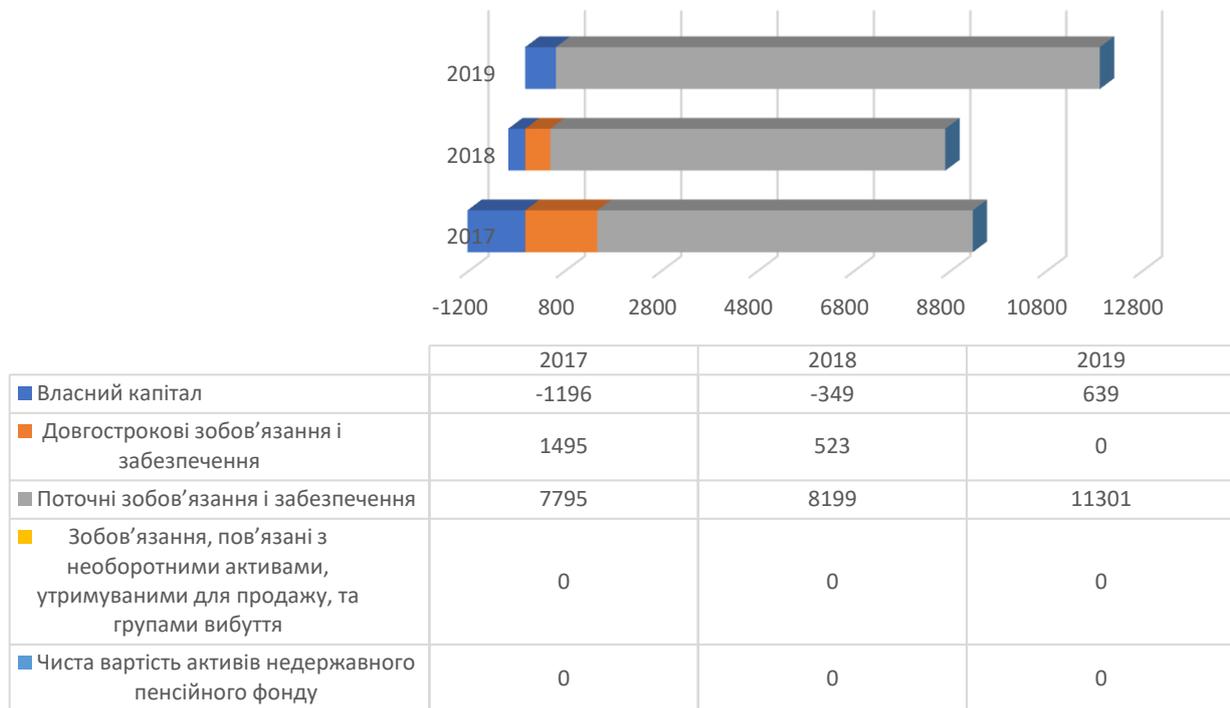

Рис. 2.2. Структура пасивів ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 роки

Позитивним показником є те, що за 3 роки власний капітал підприємства збільшився у майже 5 разів.

Частка поточних зобов'язань збільшувалась протягом 2017-2019 років. Так, частка поточних зобов'язань у 2017 році від загальної кількості капіталу складала 95,9%, у 2018 – 97,9, проте у 2019, не дивлячись на збільшення суми поточних зобов'язань, частка цього показника зменшилась до 94,6%.

Довгострокові зобов'язання у 2017-2019 роках стрімко зменшувались та у 2019 році їх зовсім не стало, це позитивна тенденція діяльності підприємства, оскільки при відсутності довгострокових зобов'язань підприємство може більш ефективно планувати свою діяльність та вчасно розраховуватись з поточними зобов'язаннями.

Загалом, можна сказати, що ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 роки намагається покращити ефективність своєї діяльності, підвищити дохідність підприємства та стати кращими, проте, для усунення всіх проблем потрібно

працювати ще не один рік. Покращення показників в балансі підприємства можна пояснити зміною керівника підприємства, головного бухгалтера та розширення мережі аптек «Ліки Полтавщини».

Розрахунок та аналіз структури власного капіталу є дуже важливою складовою при комплексному аналізі фінансового стану підприємства.

Розрахунок та аналіз структури власного капіталу здійснюють згідно з даними першого розділу пасиву №1 «Баланс» (рис. 2.3, табл.2.2).

Зробивши аналіз структури і динаміки власного капіталу ТОВ «Ліки Полтавщини» можна сказати, що у 2017 році власний капітал підприємства мав від’ємне значення, таку ситуацію спричинив нерозподілений збиток на підприємстві. Хворою статтею балансу підприємства є непокритий збиток у 2017-2018 роках, але говорити про проблеми на підприємстві не можна, оскільки на кінець 2019 року капітал підприємства збільшився більше ніж на 250% (рис 2.4).

Рис. 2.3. Динаміка зміни величини власного капіталу ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 рр.

Таблиця 2.2

Структура і динаміка власного капіталу ТОВ «Ліки Полтавщини»

Найменування статей	2017		2018		Відхилення			2018		2019		Відхилення		
	Сума, тис.грн	Питома вага, %	Сума, тис.грн	Питома вага, %	Сума тис.грн	Питома вага, %	Темп зростання, %	Сума, тис.грн	Питома вага, %	Сума, тис.грн	Питома вага, %	Сума тис.грн	Питома вага, %	Темп зростання, %
Власний капітал	-1169	100	-349	100	820	100	29,85	-349	100	639	100	988	100	-183,09
1. Зареєстрований (пайовий) капітал	12	-3,44	12	-3,44	0	100	100	12	-3,44	12	1,88	0	-54,62	100
2. Капітал у дооцінках	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Додатковий капітал	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Всього інвестований капітал	12	-3,44	12	-3,44	0	100	100	12	-3,44	12	1,88	0	-54,62	100
4. Резервний капітал	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-1181	338,40	-361	103,44	820	30,57	30,57	-361	103,44	627	98,12	988	94,86	-173,68
Всього накопичений капітал	-1169	334,96	-361	103,44	808	30,88	30,88	-361	103,44	639	100	1000	96,68	-177,01
6. Неоплачений капітал	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7. Вилучений капітал	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Всього капітал у розпорядженні	-1169	334,96	-349	100	820	29,85	29,85	-349	100	639	100	988	100	-183,09
8. Інші резерви	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Сукупний капітал	8121	100	8373	100	-	-	-	8373	100	11940	100	-	-	-
Частка власного капіталу в сукупному капіталі	-	14,39	-	-4,17	-	-	-	-	-4,17	-	5,35	-	-	-

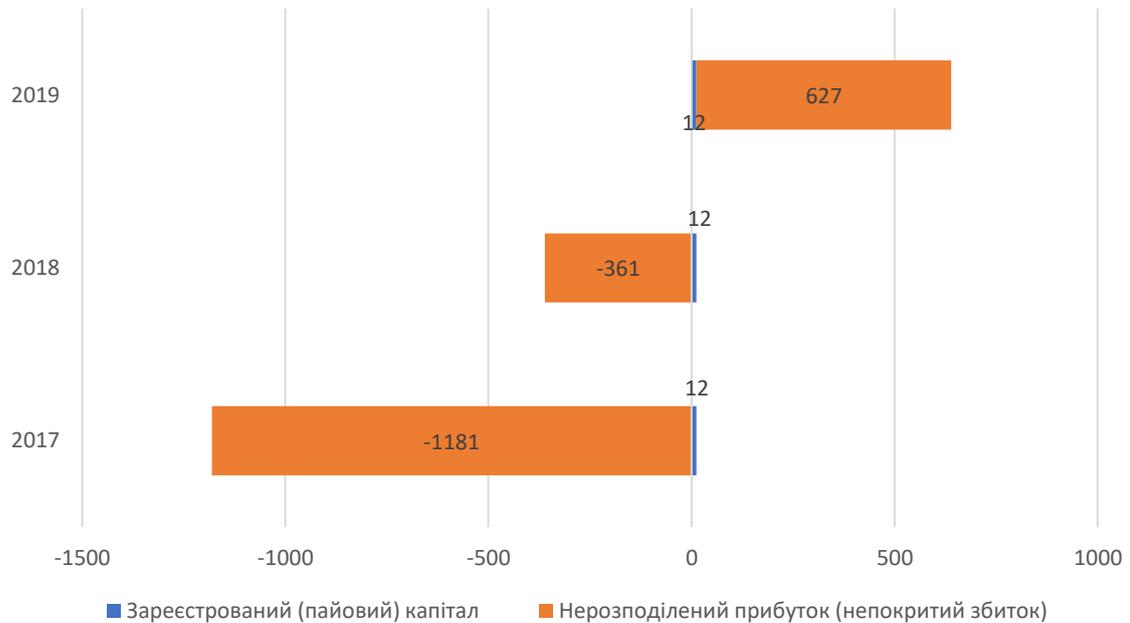

Рис.2.4. Структура власного капіталу ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 роки

Зробивши аналіз структури власного капіталу, можна сказати, що зареєстрований капітал протягом 2017-2019 років не змінювався, у 2019 році нерозподілений прибуток, покритив нерозподілений збиток 2017-2018 років, що є позитивною тенденцією діяльності ТОВ «Ліки Полтавщини», оскільки збільшення нерозподіленого прибутку свідчить про розвиток підприємства, збільшення його прибутковості та покращення фінансового стану.

Більшу частку структури власного капіталу займали нерозподілений прибуток(непокритий збиток) та зареєстрований капітал (рис. 2.4).

Всі розрахунки структури і динаміки позитивного капіталу ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 роки будуть наведені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Структура і динаміка позикового капіталу ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 роки

Найменування статей	2017		2018		Відхилення			2018		2019		Відхилення		
	Сума, тис.грн	Питома вага, %	Сума, тис.грн	Питома вага, %	Сума тис.грн	Питома вага, %	Темп зростання, %	Сума, тис.грн	Питома вага, %	Сума, тис.грн	Питома вага, %	Сума тис.грн	Питома вага, %	Темп зростання, %
Усього зобов'язань	9290	100	8722	100	-568	100	93,89	8722	100	11301	100	2579	100	129,57
1. Довгострокові зобов'язання	1495	16,09	523	6,00	-972	37,26	34,98	523	6,00	0	0	-523	0	0
1.1. Довгострокові кредити банків	952	10,25	0	0	-952	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.2. Відстрочені податкові зобов'язання	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.3. Цільове фінансування	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.4. Страхові резерви	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.5. Інші довгострокові зобов'язання та забезпечення	543	5,84	523	6,00	-20	102,5	96,32	523	6,00	0	0	-523	0	0
2. Поточні зобов'язання	7795	83,91	8199	94,00	404	11	105,18	8199	94,	11301	100	3102	106	137,83
2.1. Короткострокові кредити банків	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.2. Заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.3. Векселі видані	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.4. Заборгованість за товари, роботи, послуги	7489	80,61	7742	88,76	253	110,1	103,38	7742	88,7	10743	95,06	3001	107	138,76
2.5. Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками	289	3,11	422	4,84	133	155,5	146,02	422	4,84	553	4,89	131	101	131,04
2.6. Доходи майбутніх періодів	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.7. Інші поточні зобов'язання та забезпечення	14	0,15	35	0,40	21	266,3	250,00	35	0,40	5	0,04	-30	11,0	14,29
Сукупний капітал	8121	100	8373	100	-	0	0	8373	0	11940	0	0	0	0
Частка позикового капіталу в сукупному капіталі	-	114,39	-	104,16	-	-	0	0	104,16	-	94,65	0	0	0

Рис. 2.5. Структура зобов'язань ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 роки.

Зробивши розрахунки та аналіз структури зобов'язань ТОВ «Ліки Полтавщини», а також згідно з рис. 1.14, можна зробити висновок, що протягом 2017-2018 років, більшу частину зобов'язань склали поточні зобов'язання – 7795 тис. грн (83,91%) та 8199 тис.грн (94%) відповідно. Проте у 2019 році у ТОВ «Ліки Полтавщини» покриті всі поточні зобов'язань, та залишилось 11301 тис.грн довгострокових зобов'язань. Відсутність поточних зобов'язань у 2019 році є позитивною тенденцією ТОВ «Ліки Полтавщини», оскільки менша ймовірність того, що з'являться хворі статті балансу. Але також, підприємство повинно працювати над зменшенням довгострокових зобов'язань, та працювати над можливістю покриття зобов'язань за власний рахунок.

Рис. 2.6. Сукупний капітал ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 роки

Аналізуючи сукупний капітал ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 роки, згідно рис. 2.7 можна зробити висновок, що підприємство покращує свою діяльність та збільшує показник прибутковості. За 2017-2019 роки показник сукупного капіталу збільшився на 3719 тис. грн (47%), така тенденція є позитивною для підприємства, оскільки свідчить про те, що підприємство має можливість самостійно покривати зобов'язання, тим самим зменшувати їхній показник.

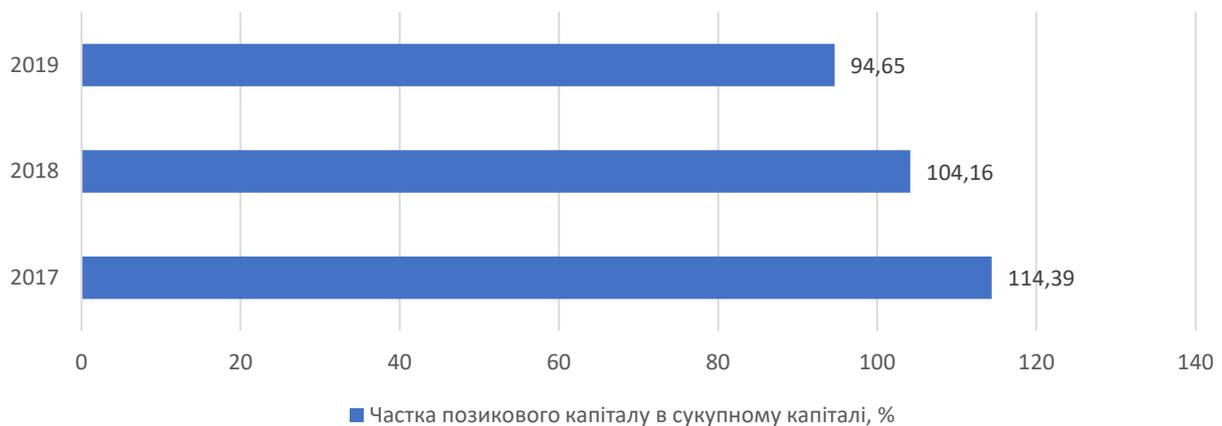

Рис.2.7. Частка позикового капіталу ТОВ «Ліки Полтавщини» в сукупному капіталі у 2017-2019 роках

Протягом років дослідження спостерігається зменшення частки позикового капіталу в сукупному капіталі ТОВ «Ліки Полтавщини», що є позитивним показником діяльності підприємства, оскільки, якщо сума сукупного капіталу більша за суму позикового, підприємство може покривати свої зобов'язання за власний рахунок, та без допомоги зовнішньої допомоги з боку позичальників та кредиторів.

2.3. Оцінка основних фінансових показників

В умовах ринкових відносин об'єктивна і точна оцінка фінансової спроможності набуває головного значення, критерій оцінки є – ліквідність та платоспроможність підприємства.

Платоспроможність підприємства визначає його здатність своєчасно і повністю виконати платіжні зобов'язання. Аналіз платоспроможності здійснюється з метою аналізу і прогнозування його подальшої фінансової діяльності.

Ліквідність підприємства визначає наявність ліквідних коштів на підприємстві. Показник вказує на здатність підприємства в будь який момент здійснити потрібні витрати.

Баланс ліквідності представлено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Баланс ліквідності ТОВ «Ліки Полтавщин» за 2017-2019 рр.

Актив	2017	2018	2019	Пасив	2017	2018	2019	Надлишок		
								2017	2018	2019
Група А1 Грошові Кошти	584	558	836	Група П1 Поточні зобов'язання Кредитна заборгованість за товари, роботи	7795	8199	11301	- 7211	- 7641	- 10465
Група А2 Дебіторська заборгованість, готова продукція	292	165	691	Група П2 Короткостроко і кредити банку	0	0	0	292	165	691
Група А3 Виробничі запаси, незавершене виробництво	6271	6766	9608	Група П3 Довгострокові зобов'язання	1495	523	0	4776	6243	9608
Група А4 Необоротні активи	974	884	805	Група П4 Власний капітал	- 1169	-349	639	2143	1233	166
Баланс гр. 1+2+3+4	8121	8373	11940	Баланс гр. 1+2+3+4	8121	8373	11940	0		

Отже, баланс ліквідності ТОВ «Ліки Полтавщини», якщо порівнювати А1, А2 з П1, П2, то тут виконується одна нерівність – $A2 \geq P2$ і це свідчить про поточну ліквідність підприємства. Але нерівність $A4 \leq P4$, свідчить про можливість банкрутства підприємства. Така тенденція спостерігається за всі роки аналізу.

Також ліквідність та платоспроможності характеризується рядом

показників розрахунок яких наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз ліквідності та платоспроможності ТОВ «Ліки Полтавщини»
2017-2019 рр.

1	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Темп зростання	
				2018/2017	2019/2018
2	3	4	5	6	
Власний оборотний капітал	-648	-710	-166	109,57	23,38
Загальний коефіцієнт ліквідності (покриття)	0,92	0,91	0,99	98,91	108,79
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,11	0,09	0,14	81,82	155,56
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,07	0,07	0,07	100,00	100,00
Коефіцієнт ліквідності товарно-матеріальних цінностей	0,8	0,83	0,85	103,75	102,41
Коефіцієнт дебіторської заборгованості	0,04	0,02	0,06	50,00	300,00
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	-0,09	-0,09	-0,01	100,00	11,11
Коефіцієнт загальної платоспроможності	1,29	0,96	1,06	74,42	110,42
Коефіцієнт фінансового лівериджу	-1,28	-1,5	0	117,19	0,00
Коефіцієнт відновлення платоспроможності	0,47	0,45	0,52	95,74	115,56
Частка кредиторської заборгованості у власному капіталі й дебіторської заборгованості	-8,84	-31,6	8,52	357,47	-26,96
Коефіцієнт співвідношення чистих оборотних активів із чистими активами	-0,26	3,5	1,83	-1346,15	52,29

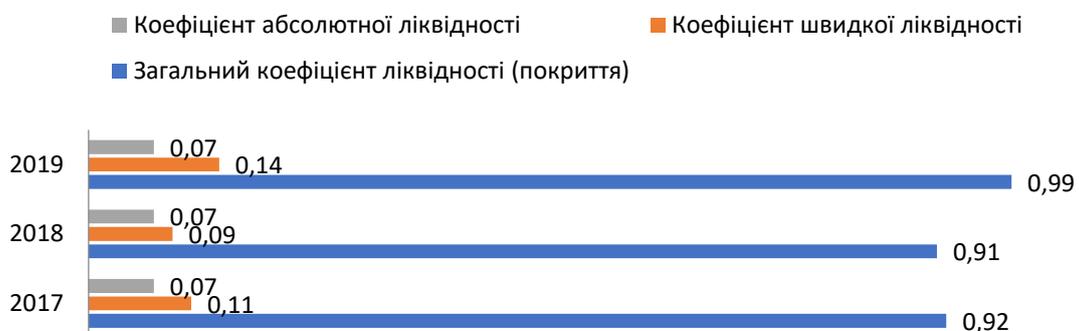

Рис. 2.6. Зміни коефіцієнтів абсолютної, швидкої та загальної ліквідності ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 рр.

Отже, можна зробити висновки, що коефіцієнт загальної ліквідності покриття збільшується з кожним роком, у 2017 – 0,92; у 2018 – 0,91; у 2019 – 0,99. Однак показники нижчі встановленої норми ≥ 2 . Це свідчить про нерациональне співвідношення між поточними активами і пасивами.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2017 – 0,07; у 2018 – 0,07; у 2019 – 0,07. Дані за всі три роки менші нормативного значення і це вказує на те, що підприємство не має змоги терміново сплатити частину поточних зобов'язань.

Коефіцієнт швидкої ліквідності у 2017 – 0,4; у 2018 – 0,09; у 2019 – 0,14. За весь період аналізу коефіцієнт не збільшився до нормативного значення, що несе за собою негативну тенденцію для підприємства: нездатність фірми терміново оплатити кредиторську заборгованість.

Рис. 2.7. Зміни коефіцієнту загальної платоспроможності та коефіцієнту забезпеченості оборотними активами ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 рр.

Щодо, коефіцієнту загальної платоспроможності, у 2017 – 1,29; у 2018 – 0,96; у 2019 – 1,06. У 2018 році коефіцієнт зменшився, але незначно. Хоч у 2017 році було найбільше значення, але цей коефіцієнт має низькі дані за 2018 і 2019 роки і це свідчить проте, що оборотні активів недостатньо, щоб сплатити поточні зобов'язання.

Коефіцієнт забезпеченості оборотними активами у 2017 – (-0,09); у 2018 – (-0,09); у 2019 – (-0,01). Показники є від'ємними, це свідчить про фінансову залежність підприємства і вказує на те, що підприємство не зможе продовжити свою діяльність.

Так як, всі показники дорівнюють менше нормативного значення, то для

ТОВ «Ліки Полтавщини» підприємства ми розраховуємо коефіцієнт відновлення у 2017 – 0,47; у 2018 – 0,45; у 2019 – 0,52. Значення дорівнюють менше 1, а це свідчить проте, що у найближчі півроку підприємство не буде здатне відновити свою платоспроможність, що є негативним показником для діяльності підприємства.

Основною характеристикою фінансового стану є фінансова стійкість.

Фінансова стійкість – стан фінансових ресурсів підприємства, коли раціональне використання фінансових ресурсів є гарантією наявності власних коштів, забезпечення процесу розширеного відтворення та стійкості прибутковості.

Фінансова стійкість підприємства залежить від співвідношення власного капіталу та зобов'язань, нагромадження власного капіталу і резервів, співвідношення довгострокових та поточних зобов'язань.

Аналіз фінансової стійкості відбувається за двома етапи:

- 1) Оцінювання фінансової стійкості: розрахунок абсолютних та відносних показників, які ґрунтуються на порівнянні активів та їх джерел фінансування;
- 2) Оцінювання запасу фінансової стійкості: аналіз критичного обсягу реалізації, операційного і фінансового левериджу.

Всі розрахунки класифікації типу фінансового стану наведені у таблиці 2.6.

Зробивши аналіз показників класифікації типу фінансової стійкості ТОВ «Ліки Полтавщини», можна сказати, що підприємство має кризовий тип фінансової стійкості. Так як, за 2017-2019 роки, фінансовий стан не змінився. Така тенденція свідчить про те, що підприємство знаходиться на межі банкрутства, а отже грошові кошти, короткострокові цінні папери й дебіторська заборгованість не можуть покрити кредиторську заборгованість і позики, що може призвести до прострочення кредиторської заборгованості та появи хворих статей балансу.

Таблиця 2.6

Класифікація типу фінансової стійкості ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 рр.

Показник	2017	2018	2019
Загальна величина запасів	6271	6766	9608
Наявність власних коштів	-2143	-1233	-648
Наявність власних коштів та довгострокових зобов'язань	-648	-710	-710
Наявність загальних коштів	-648	-166	-166
$\Phi_B = B - Зп$	-8414	-7999	-9774
$\Phi_{ВД} = ВД - Зп$	-6919	-7476	-9774
$\Phi_{ЗК} = ЗК - Зп$	-6919	-7476	-9774
Трикомпонентний показник фінансової стійкості $S(\Phi) = \{S1(\pm\Phi_B), S2(\pm\Phi_{ВД}), S3(\pm\Phi_{ЗК})\}$	{0,0,0}	{0,0,0}	{0,0,0}

Після розрахунку показників фінансової стійкості можна зробити висновок що, коефіцієнт фінансової стійкості у 2017 – 0,40; у 2018 – 0,02, стрімко зменшився, але у 2019 році збільшив свій показник.

Показники протягом років дослідження низькі, та дорівнюють менше встановленої норми. Такі негативні дані вказують на існуючий ризик втрати платоспроможності підприємства та свідчить проте, що підприємство має недостатню фінансову стійкість в довгостроковій перспективі.

Коефіцієнт автономії у 2017 – (-0,14); у 2018 – (-0,04); у 2019 – 0,05. У 2017 і 2018 роках тенденція показника становить від'ємне число. У 2019 році коефіцієнт збільшився і має плюсове число. Однак, це значення низьке і має негативну тенденцію для підприємства. Так як, вказує про швидке банкрутство і дії по відновленню фінансової стійкості потрібно застосовувати терміново.

Коефіцієнт маневреності у 2017 – 0,55; у 2018 – 2,89 становить вище нормативного значення, тобто це дозволяє вільно маневрувати частиною власного оборотного капіталу в обороті. А у 2019 році – (-0,25), показник є від'ємним, що свідчить про негативну тенденцію. Це значить, що підприємство зазнає ризику неспроможності вчасно забезпечити потрібність в оборотних коштах за умови зростання витрат.

Висновки до розділу 2

ТОВ «Ліки Полтавщини» було засновано вже досить давно, а саме у березні 2001 р. виконавчим комітетом Полтавської міської ради і ВАТ «Лубнифарм». За роки свого існування підприємство вже має значний досвід в оптовій та роздрібній торгівлі. Підприємство співпрацює з місцевим виробником ліків ВАТ «Лубнифарм» і здійснює зовнішньоекономічну діяльність. Також підприємство займається виготовленням ліків, що займає 27% всієї продукції ТОВ «Ліки Полтавщини».

Аналізуючи динаміку структури майна підприємства стало відомо, що загальна вартість майна ТОВ «Ліки Полтавщини» протягом 2017-2019 років постійно збільшувалась і це є позитивною тенденцією діяльності підприємства. На кінець 2019 року вартість майна складала суму, що дорівнювала 11940 тис. грн, а це на 3819 тис. грн більше порівняно з кінцем 2017 року.

Зростання вартості майна підприємства відбулось за рахунок збільшення суми оборотних активів. Згідно розрахунків, оборотні активи на кінець 2019 року склали 93,26% всіх активів підприємства, це свідчить про те, що оборотні активи з 2017 до 2019 року збільшились на суму 3988 тис. грн.

Під час аналізу фінансового стану підприємства була визначена негативна тенденція стрімкого збільшення суми дебіторської заборгованості. А саме, на кінець 2019 року сума дебіторської заборгованості дорівнювала 691 тис. грн., а це майже в 4 рази більше ніж у 2018 році.

Після розрахунків з визначення типу фінансової стійкості стало відомо, що ТОВ «Ліки Полтавщини» має кризовий фінансовий протягом всіх років дослідження. Розрахунки коефіцієнтів, що характеризують фінансову стійкість були нижчими нормативного значення у 2017-2019 роках, окрім коефіцієнту маневреності, що у 2017-2018 роках свідчив про можливість підприємства вільно маневрувати частиною власного оборотного капіталу, проте у 2019 році цей показник погіршив своє значення та дорівнював -0,25.

Розрахунок балансу ліквідності показав, що ТОВ «Ліки Полтавщини» знаходиться на межі банкрутства, оскільки нерівність $A4 \leq P4$ не відповідає нормі, така тенденція спостерігається за всі роки дослідження.

РОЗДІЛ 3
ФОРМУВАННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ЛІКИ
ПОЛТАВЩИНИ»

3.1. Оцінка показників ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства

З урахуванням теоретичних досліджень, що наведені в розділі 1 проведемо аналіз показників ефективності фінансово-економічної діяльності ТОВ «Ліки Полтавщини».

Всі розрахунки показників стану, руху, ефективності використання основних засобів підприємства наведені у таблиці 3.1 [38].

Таблиця 3.1

Показники стану, руху, ефективності використання основних засобів ТОВ
«Ліки Полтавщини» за 2017-2019 рр.

Показник	2017 р.	2018 р.	Темп зростання, 2018/2017 %	2018 р.	2019 р.	Темп зростання, 2019/2018 %
1	2	3	4	5	6	7
1. Показники оцінки забезпеченості підприємства основними фондами						
1.1. Фондомісткість (К _{ФМ})	0,016	0,012	77,76	0,012	0,010	85,47
1.2. Фондоозброєність (К _{ФО})	31,07	28,15	90,59	28,15	22,54	80,08
1.3. Коефіцієнт вартості основних фондів в активах підприємства (К _{ОЗ})	0,96	0,97	100,81	0,97	0,97	100,12
2. Показники оцінки стану та руху основних фондів						
2.1. Коефіцієнт зносу основних засобів (К _{ЗОЗ})	0,57	0,63	109,35	0,63	0,67	107,73
	0,63	0,67	107,73	0,67	0,72	106,03
2.2. Коефіцієнт придатності основних засобів (К _{ПОЗ})	0,42	0,37	87,28	0,37	0,32	86,82
	0,37	0,32	86,82	0,32	0,28	87,23

Продовження табл.3.1

1	2	3	4	5	6	7
2.3. Коефіцієнт оновлення основних засобів ($K_{ООЗ}$)	0,037	0,054	0,017	0,054	0,045	-0,009
2.4. Коефіцієнт вибуття основних засобів ($K_{ВОЗ}$)	0,008	0,000	-0,008	0,000	0,000	0,000
2.5. Коефіцієнт приросту основних засобів ($K_{ПОЗ}$)	-0,028	-0,043	-0,015	-0,043	-0,051	-0,008
3. Показники оцінки ефективності використання основних фондів						
3.1. Фондоввідача ($K_{ФВ}$), грн.	32,04	41,20	128,60	41,20	48,20	116,99
3.2. Коефіцієнт рентабельності основних засобів ($K_{РОЗ}$), %	60,4	67,5	111,75	67,5	87,1	129,01
3.3. Інтегральний показник ефективності використання основних засобів ($I_{ОЗ}$)	3,11	3,72	0,61	3,72	4,58	0,85

Згідно розрахунків показники стану, руху, ефективності використання основних засобів ТОВ «Ліки Полтавщини», можна сказати, що показники оцінки забезпеченості підприємства основними фондами знаходяться в межах нормативних значень, оскільки нормативне значення для фондомісткості – зменшення, що спостерігається у розрахунках до ТОВ «Ліки Полтавщини» та означає, що основних виробничих фондів на виробництво однієї гривні продукції використовується менше.

Не дивлячись на те, що показник фондоозброєності з кожним роком зменшується, показник знаходиться у стабільному стані, проте підприємству потрібно спостерігати за значенням даного показника, оскільки він відповідає за забезпеченість фондами персонал підприємства.

Щодо показників оцінки стану та руху основних фондів можна сказати, що вони знаходяться у нормативному стані, проте спостерігається більш негативна тенденція їх значень (рис. 3.1).

Отже, можна сказати, що коефіцієнт зносу основних засобів за 2017-2019 роки збільшується, що є негативною тенденцією, оскільки нормативне значення цього показника повинно зменшуватись. Збільшення цього показника вказує на

те, що підприємство списує більшу частку основних засобів на витрати виробництва.

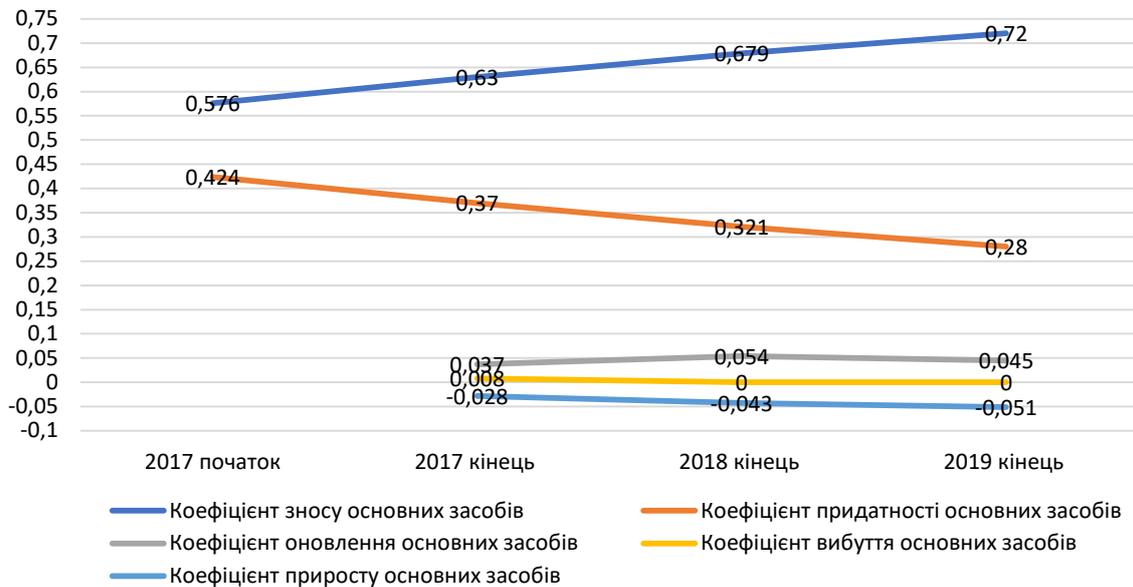

Рис. 3.1. Показники оцінки стану та руху основних фондів ТОВ «Ліки Полтавщини»

Показник коефіцієнту придатності основних засобів зменшується за період дослідження, це є негативною тенденцією для ТОВ «Ліки Полтавщини», оскільки вказує на погіршення стану основних засобів підприємства.

Коефіцієнт оновлення основних засобів знаходиться на стабільному рівні, проте ТОВ «Ліки Полтавщини» повинно працювати над збільшенням цього показника, оскільки інтенсивне уведення в дію нових основних засобів позитивно впливає на діяльність підприємства та на його прибутковість в цілому.

Коефіцієнт вибуття основних засобів у нормативному значенні повинно зменшуватись. Саме така тенденція спостерігається на підприємстві, що свідчить про рівень вибуття основних засобів із сфери виробництва. Для підприємства інтенсивне вибуття засобів може свідчити про нестійкий фінансовий стан.

Коефіцієнт приросту основних засобів має негативну тенденцію, оскільки

має не тільки від'ємне значення, а ще й у період 2017-2019 років все більше зменшується.

Аналізуючи показники оцінки ефективності використання основних фондів можна зробити висновки, що показник фондівдачі має позитивну тенденцію, оскільки нормативне значення даного – збільшення значення, що і спостерігається в результаті розрахунків. Збільшення цього показника означає, що підприємство отримує більше виручки від реалізації та покриває витрати вкладені в основні засоби.

Коефіцієнт рентабельності основних засобів на підприємстві має позитивну тенденцію оскільки у 2017-2019 роках поступово збільшується, на 11,7% та 29,0% відповідно. Збільшення цього показника вказує на те, скільки прибутку припадає на одиницю основних засобів підприємства.

Рис. 3.2. Інтегральний показник ефективності використання основних засобів ТОВ «Ліки Полтавщини»

Зробивши аналіз інтегрального показника ефективності використання основних засобів видно, що цей показник збільшується, це вказує на позитивну тенденцію для підприємства, оскільки ТОВ «Ліки Полтавщини» не повинно працювати над залученням наявних резервів основних засобів (рис. 3.2).

Одним із головних завдань аналізу ресурсів підприємства є аналіз оборотних активів, а саме визначення їх обсягу і структури, адже для забезпечення довгострокової виробничої і ефективної діяльності підприємству необхідно мати достатній рівень поточних активів для того,

щоб бути спроможним покрити кредиторські зобов'язання і зберегти свою ліквідність та платоспроможність.

Структура оборотних активів відображає фінансовий стан підприємства на дату складання звітності і свідчить про рівень комерційної та фінансово-економічної роботи. Їх структура була проаналізована у розділі 2. На рис. 3.3 наведена їх процентне співвідношення.

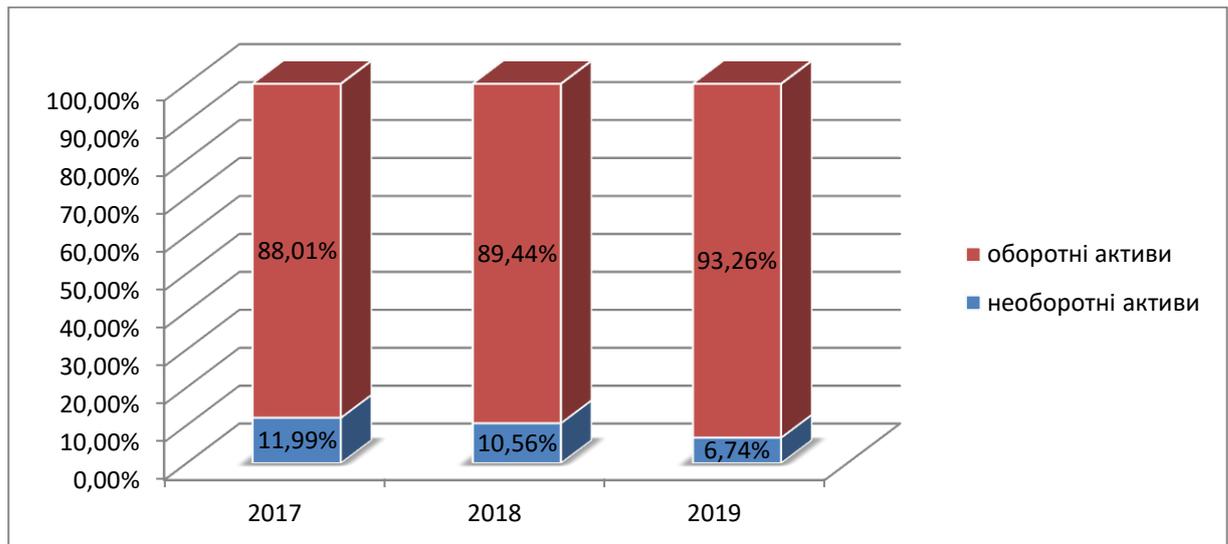

Рис. 3.2. Динаміка структури активів підприємства ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 рр.

Інформація представлена на рис. 3.2 свідчить, що частка оборотних активів від загальної вартості майна підприємства станом на кінець 2019 року складає 93,26 %.

Проаналізую склад та структуру оборотних активів ТОВ «Ліки Полтавщини» (табл. 3.2).

Розрахунки свідчать, що станом на кінець 2019 року підприємство володіло оборотними активами вартістю 11135,0 тис. грн. Порівняно з 2017 роком вона зросла на 3988 тис. грн. Разом з тим, відносно 2018 року – зросло на 3646 тис. грн. Отже, підприємство останнім часом розширює обсяги своєї діяльності. Підвищення частки оборотних активів при ефективному їх використанні призведе до прискорення оборотності сукупних активів підприємства.

Таблиця 3.2

Структура оборотних активів ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 рр.

Показники	2017 рік		2018 рік		2019 рік		Відхилення (+,-) 2019 року від			
	сума, тис.грн.	питома вага, %	сума, тис.грн	питома вага, %	сума, тис.грн	питома вага, %	2017 року		2018 року	
							сума, тис.грн	питома вага, %	сума, тис.грн	питома вага, %
Грошові кошти та їх еквіваленти, у тому числі	582	8,14	556	7,42	836	7,51	254	-0,64	280	0,08
- готівка	500	85,91	520	93,53	780	93,30	280	7,39	260	-0,22
- рахунки в банках	82	14,09	36	6,47	56	6,70	-26	-7,39	20	0,22
Кошти у розрахунках, у тому числі:	294	4,11	167	2,23	691	6,21	397	2,09	524	3,98
- дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги (чиста реалізаційна вартість)	95	32,31	81	48,50	208	30,10	113	-2,21	127	-18,40
- дебіторська заборгованість за виданими авансами	194	65,99	10	5,99	479	69,32	285	3,33	469	63,33
- дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	-	0,00	5	0,00	-	0,00	-	0,00	-	0,00
- витрати майбутніх періодів	2	0,68	2	1,20	-	0,00	-	-0,68	-	-1,20
- інша поточна дебіторська заборгованість	3	1,02	69	41,32	4	0,58	1	-0,44	-65	-40,74
Запаси, у тому числі:	6271	87,74	6766	90,35	9608	86,29	3337	-1,46	2842	-4,06
- товари.	6271	87,74	6766	90,35	9608	86,29	3337	-1,46	2842	-4,06
Усього оборотних активів	7147	100	7489	100	11135	100	3988	0,00	3646	0,00
Усього необоротні активи	974	-	884	-	805	-	-	-	-	-

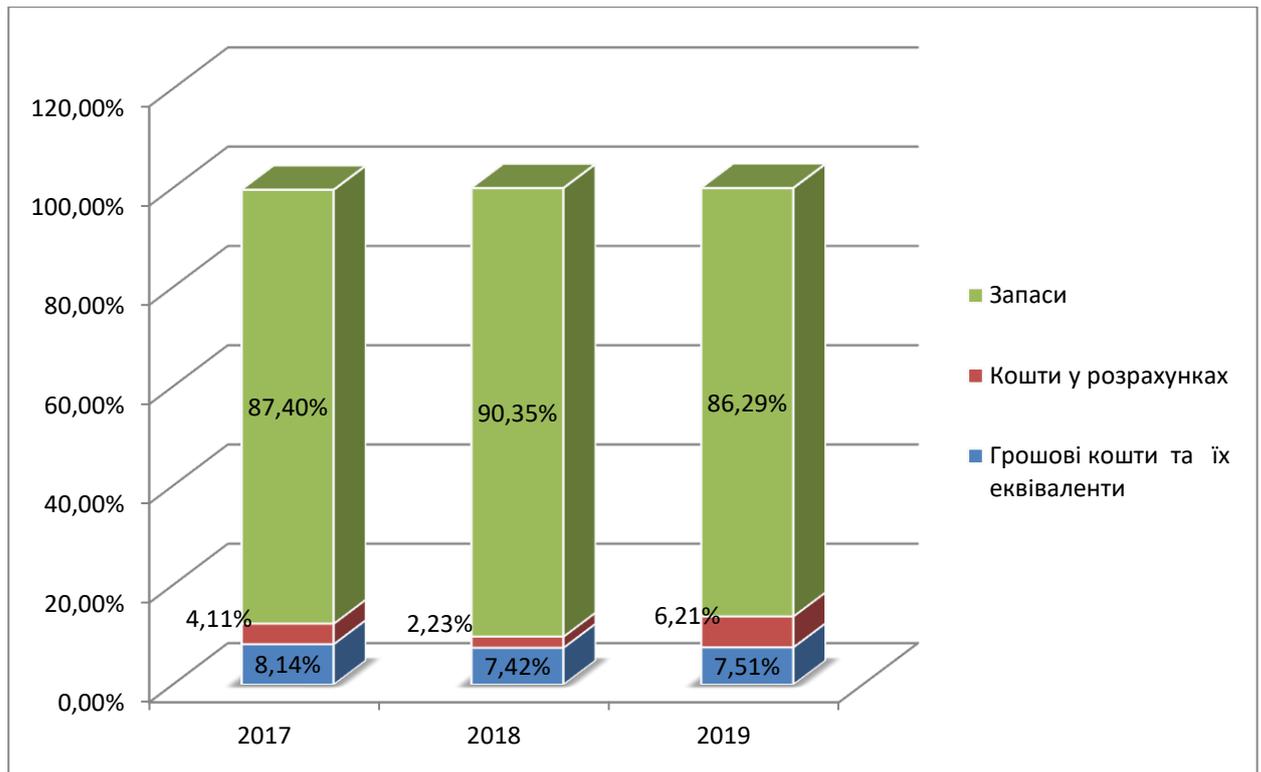

Рис. 3.3. Структура оборотних активів ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 рр. за рівнем їх ліквідності

Таким чином, слід відмітити, що протягом аналізованого періоду відбуваються зростання ліквідності оборотних активів підприємства.

Причини зміни фінансових ресурсів, авансованих в оборотні активи, можливо встановити також при вивченні змін, які відбуваються в складі джерел їх покриття. Достатність джерел формування поточних активів призводить до фінансування господарської діяльності та до фінансових покращень.

Наявність зайвих джерел оборотних активів ТОВ «Ліки Полтавщини» сприяє створенню понаднормативних запасів товарно-матеріальних цінностей, відволіканню оборотних активів з господарського обороту, зниженню відповідальності за цільове й раціональне використання як власного, так і позикового капіталу. Як правило, мінімальна потреба підприємства в оборотних активах покривається за рахунок власних джерел: статутного капіталу, додаткового, пайового капіталу, прибутку підприємства, а також

надходженню від емісії цінних паперів, пайових внесків членів – засновників, іноземних, учасників.

Однак формувати оборотні активи лише за рахунок власних джерел нині економічно недоцільно, оскільки це знижує можливості підприємства щодо фінансування власних витрат і збільшує ризик виникнення фінансової нестабільності підприємства. У такому разі ТОВ «Ліки Полтавщини» вимушене звертатися до залучення коштів, фінансових ресурсів у вигляді короткострокових кредитів та позик, кредиторської заборгованості.

Як свідчать дані таблиці 3.3, основним джерелом фінансування оборотних активів суб'єкту дослідження є поточні зобов'язання та забезпечення. Власний капітал участі у формуванні оборотних активів майже взагалі не приймає. При аналізі таблиці 3.3 виникає питання щодо доречності розрахунку питомої ваги складових джерел формування оборотних активів. Адже підприємство може мати дефіцит власного оборотного капіталу, що зумовлює від'ємне значення цього показника та впливає на показники структури.

ТОВ «Ліки Полтавщини» має дефіцит власного оборотного капіталу, розмір якого зростає – від 1169 тис. грн. у 2017 році до 639 тис. грн. у 2019 році.

На фінансовий стан підприємства впливає як нестача, так і надлишок чистого оборотного капіталу. Нестача цих коштів може привести підприємство до банкрутства, оскільки свідчить про його нездатність своєчасно погасити короткострокові зобов'язання. Нестача власного оборотного капіталу для фінансування мобільних активів може бути викликана:

- збитковою діяльністю суб'єкту господарювання;
- ростом дебіторської заборгованості, що призводить до відволікання коштів підприємства із господарського обороту; наявністю занадто дорогої матеріально – технічної бази;

Таблиця 3.7

Структура оборотних активів ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 рр.

Показники	2017 рік		2018 рік		2018 рік		Відхилення (+,-) 2019 року від:			
	сума, тис.грн.	питома вага, %	сума, тис.грн.	питома вага, %	сума, тис.грн.	питома вага, %	2017 року		2019 року	
							у сумі	у структурі	у сумі	у структурі
Власний оборотний капітал: у тому числі:	1169	16,36	349	4,66	639	5,74	-530	-10,62	290	1,08
- статутний капітал	12	1,03	12	3,44	12	1,88	0	0,85	0	-1,56
- нерозподілений прибуток	(1181)	-10,1,02	(361)	-103,4	(627)	98,12	554	-	-266	201,52
Позиковий капітал у тому числі:	952	13,32	523	8,36	-	-	-	-	-	-
- довгострокові кредити банків	952	13,32	-	-	-	-	-	-	-	-
- інші довгострокові зобов'язання			523	8,36		-	-	-	-523	-
Поточні зобов'язання і забезпечення	4469	63,94	6589	88,09	9864	88,58	5395	24,64	3275	0,49
Інші поточні зобов'язання	14	0,2	35	0,47	5	0,045	-9	-0,155	-30	-0,425
Усього оборотних активів	7147	100	7489	100	11135	100	3988	0	3646	0

– неефективністю використання основних засобів та оборотних активів підприємства;

– наявністю на підприємстві можливих непродуктивних витрат і втрат (зокрема, крадіжки, нестачі, псування цінностей, сплата штрафів тощо).

Привертає увагу і той факт, що підприємство протягом аналізованого періоду не користувалося послугами банку. Недостатність власного капіталу для формування мобільних активів воно компенсувало за рахунок залучення поточної кредиторської заборгованості.

Оцінка ефективності використання оборотних коштів здійснюється через показники його оборотності. Оскільки критерієм оцінки ефективності використання оборотних активів є фактор часу, то використовуються показники, які відображають:

- по-перше, тривалість обороту в днях або загальний час обороту;
- по-друге, швидкість обороту.

Всі розрахунки показників ефективності використання оборотних активів підприємства наведені у таблиці 3.4 [38].

Таблиця 3.4

Аналіз ефективності використання оборотних активів ТОВ «Ліки
Полтавщини» за 2017-2019 рр.

№ з/п	Показники	2017	2018	Темп зростання,%	2018	2019	Темп зростання,%
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Коефіцієнт оборотності оборотних активів(поточних активів)(Кооа)	9,32	10,15	108,89	10,15	8,52	83,98
2	Коефіцієнт оборотності поточних зобов'язань(Копз)	8,08	9,28	114,86	9,28	8,14	87,65
3	Коефіцієнт оборотності товарно-матеріальних запасів по виручці від реалізації(КозВ)	10,37	11,39	109,83	11,39	9,69	85,09
4	Коефіцієнт оборотності виробничих запасів(Ковз)*Товз	0	0	0	0	0	0

Продовження табл. 3.4

1	2	3	4	5	6	7	8
5	Коефіцієнт оборотності готової продукції(Когп)*Тоґп	0	0	0	0	0	0
6	Коефіцієнт оборотності грошових запасів (Когз)*Тоґз	128,48	130,49	101,56	130,49	114,00	87,36
7	Коефіцієнт відволікання оборотного капіталу в дебіторську заборгованість (Квідв.)	-0,14	-0,13	98,21	-0,13	-4,16	3110,64
8	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості(Кодз)	321,86	324,95	100,96	324,95	185,39	57,05
9	Період погашення (інкасації) дебіторської заборгованості, днів(Тодз)	1,13	1,12	99,05	1,12	1,97	175,28
10	Коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості(Кпдз)	0	0	0	0	0	0
11	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (Кокз)	-7,11	-8,30	116,78	-8,30	-7,20	86,67
12	Рентабельність оборотних активів	0,12	0,12	96,87	0,12	0,12	96,08
13	Інтегральний показник ефективності оборотних активів	0,01	0,01	105,49	0,01	0,01	80,69

Розрахувавши таблицю 3.4 та зробивши аналіз, можна сказати, що ефективність використання оборотних активів ТОВ «Ліки Полтавщини», мають негативну тенденцію змін, оскільки майже кожен показник не відповідає нормі на кінець звітної періоду.

Так, коефіцієнт оборотності оборотних активів, коефіцієнт оборотності поточних зобов'язань, коефіцієнт оборотності товарно-матеріальних запасів по виручці від реалізації, коефіцієнт оборотності грошових запасів, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості та коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості при нормативному значенні повинні мати тенденцію до збільшення свого значення. Така тенденція спостерігається у 2018 році по всіх названих показниках, проте у 2019 році спостерігається стрімке

зниження цих показників на 10-40%.

Показники коефіцієнту відволікання оборотного капіталу в дебіторську заборгованість та періоду погашення (інкасації) дебіторської заборгованості, при нормативному значенні повинні мати тенденцію до зменшення, проте на підприємстві на кінець 2019 року дані показники стрімко збільшуються.

Така ситуація є негативним показником для діяльності підприємства, оскільки при даній ситуації ТОВ «Ліки Полтавщини» не зможе вчасно та в повному обсязі здійснювати свою господарську діяльність, що призведе до зменшення суми прибутку підприємства, а отже до погіршення ефективності роботи підприємства.

Негативним показником також є відсутність коефіцієнту оборотності виробничих запасів та коефіцієнт оборотності готової продукції оскільки ці показники показують яка кількість оборотних засобів інвестовані у виробничі запаси та у скільки разів виручка від реалізації перевищує вартість запасів готової продукції.

Проте, показник рентабельності оборотних активів та інтегральний показник ефективності оборотних активів на протязі досліджуваних періодів перебувають на стабільному рівні, що свідчить про позитивну тенденцію підтримки цих показників на підприємстві. Загалом ТОВ «Ліки Полтавщини» повинно жорстко контролювати ефективності використання оборотних активів та працювати над нормалізацією всіх показників, а також збільшувати значення рентабельності оборотних активів на підприємстві.

3.2. Резерви підвищення ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства дозволяє дати оцінку темпів зростання прибутку як в цілому по підприємству за певний період, так і за кожною його складовою; вивчити вплив суб'єктивних і об'єктивних факторів на зміну прибутку та визначити рівень їх впливу.

Для аналізу і оцінки рівня та динаміки фінансових результатів об'єкту дослідження використаємо інформацію таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

**Фінансові результати діяльності ТОВ «Ліки Полтавщини»
за 2017-2019 рр.**

№ з/п	Показник	Значення			Відхилення	
		2017	2018	2019	2018	2019
1	Чистий дохід від реалізації	63728	74250	79347	10522	5097
2	Собівартість реалізованої продукції	(53952)	(63222)	(66515)	(9270)	3293
3	Валовий прибуток	9776	11028	12832	1432	1624
4	Інші операційні доходи	608	293	839	-315	546
5	Сумарні операційні доходи	64336	74543	80186	10207	5643
6	Адміністративні витрати	(1865)	(1870)	(2085)	(5)	215
7	Витрати на збут	(6867)	(7945)	(9801)	(1078)	1856
8	Інші операційні витрати	(236)	(203)	(352)	(-33)	149
9	Сумарні операційні витрати	(62920)	(73240)	(78753)	(10320)	5513
10	Прибуток від операційної діяльності	1416	1303	1433	-113	130
11	Дохід від інвестиційної та фінансової діяльності	-	-	-	-	-
12	Витрати від інвестиційної і фінансової діяльності	(215)	(87)	-	-128	-
13	Прибуток до оподаткування	1201	1216	1433	15	217
14	Податки на прибуток	(219)	(219)	(262)	0	43
15	Чистий фінансовий результат: прибуток	982	997	1171	15	174
16	Інший сукупний дохід після оподаткування	-	-	-	-	-
17	Сукупний дохід	982	997	1171	15	174

Зробивши необхідні розрахунки формування та розподілу прибутку ТОВ «Ліки Полтавщини», можна зробити висновок, що підприємство «Ліки Полтавщини» в результаті своєї діяльності за 2019 рік має чистий прибуток 1171 тис. грн., а отже – є прибутковим, оскільки показник чистого прибутку з кожним роком збільшується.

Зробивши аналіз результатів фінансової діяльності підприємства, можна

сказати, що структура сумарних операційних доходів у 2019 рік дорівнює 80 186 тис. грн., а саме чистий дохід від реалізації – 79 347 тис. грн., інші операційні доходи 839 тис. грн.

Таким чином в структурі сумарних операційних доходів визначальна частина належить доходам від основної виробничо-комерційної діяльності.

Структура сумарних оперативних витрат дорівнює 78 753 тис. грн., тобто, собівартість реалізованої продукції – 66 515 тис. грн., адміністративні витрати – 2 085 тис. грн., витрати на збут – 9 801 тис. грн., інші операційні витрати – 352 тис. грн.

Структура прибутку до оподаткування на підприємстві у 2019 році складає – 1 433 тис. грн., що на 217 тис. грн більше ніж у 2018 році.

Показник чистого прибутку ТОВ «Ліки Полтавщини» складає 1 171 тис. грн. що на 15 тис. грн більше ніж за минулий рік. Загалом за роки дослідження прибутковості підприємства сума чистого прибутку збільшилась на 189 тис. грн.. така тенденція є позитивним показником діяльності підприємства, оскільки збільшення чистого прибутку свідчить про здатність підприємства розширювати свої можливості, покривати зобов'язання та покращувати свою діяльність.

Для розрахунку величини фінансового результату діяльності підприємства потрібно проаналізувати загальний обсяг доходів та витрат підприємства (табл. 3.5, 3.6).

Зробивши аналіз складу, структури та динаміки доходів ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 роки, можна зробити висновки, що протягом років дослідження сукупний капітал підприємства з кожним роком збільшує свій показник, що є позитивною тенденцією діяльності підприємства. Щодо структури сукупного капіталу, то більшу частку сукупного капіталу складає чистий дохід від реалізації - 99% та інші операційні доходи - 1%.

Аналіз формування операційних витрат підприємства, що формують собівартість виготовленої продукції підприємства, а також витрат від інвестиційної та фінансової діяльності підприємства є досить важливими при аналізі фінансових результатів.

Таблиця 3.5

Аналіз складу, структури та динаміки доходів ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 рр.

Показник	Рядок Ф№2	2017		2018		Відхилення		2018		2019		Відхилення	
		Сума, тис. грн	Питома вага, %										
Чистий дохід від реалізації	2000	63728	99,05	74250	99,61	10522	0,55	74250	99,61	79347	98,95	5097	-0,65
Інші операційні доходи	2120	608	0,95	293	0,39	-315	-0,55	293	0,39	839	1,05	546	0,65
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші фінансові доходи	2220	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші доходи	2240	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інший сукупний дохід по оподаткуванню	2450	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Сукупний дохід	2465	64336	100	74543	100	10207	-	74543	100	80186	100	5643	-

Таблиця 3.6

Аналіз складу, структури та динаміки витрат ТОВ «Ліки Полтавщини»

Показник	Рядок Ф№2	2017		2018		Відхилення		2018		2019		Відхилення	
		Сума, тис. грн	Питома вага, %										
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-53952	85,16	-63222	85,96	-9270	0,80	-63222	85,96	-66515	84,18	-3293	-1,78
Адміністративні витрати	2130	-1865	2,94	-1870	2,54	-5	-0,40	-1870	2,54	-2085	2,64	-215	0,10
Витрати на збут	2150	-6867	10,84	-7945	10,80	-1078	-0,04	-7945	10,80	-9801	12,40	-1856	1,60
Інші операційні витрати	2180	-236	0,37	-203	0,28	33	-0,10	-203	0,28	-352	0,45	-149	0,17
Фінансові витрати	2250	-215	0,34	-87	0,12	128	-0,22	-87	0,12	-	-	-	-
Витрати від участі в капіталі	2255	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші витрати	2270	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Витрати з податку на прибуток	2300	-219	0,35	-219	0,30	0	-0,05	-219	0,30	-262	0,33	-43	0,03
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього витрат		-63354	100,00	-73546	100,00	-10192	0,00	-73546	100,00	-79015	100,00	-5469	0,00

Зробивши аналіз витрат ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 роки, можна зробити висновок, що витрати протягом років, що досліджуються, поступово збільшуються, така тенденція пов'язана із значним збільшенням суми собівартості реалізованої продукції, витрат на збут та інших операційних витрат.

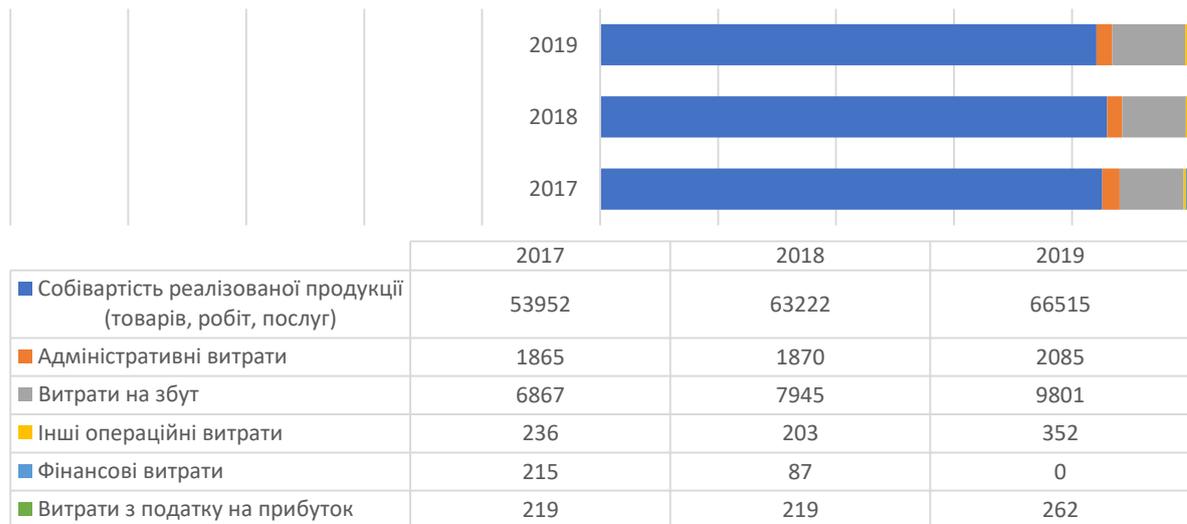

Рис. 3.5. Структура витрат ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 роки

Згідно рисунку 3.5 найбільшу частку структури витрат ТОВ «Ліки Полтавщини» протягом років дослідження складають собівартості реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати, фінансові витрати, витрати з податку на прибуток. Витрат від участі в капіталі та податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом на підприємстві у 2017-2019 роках не було.

Сума собівартості реалізованої продукції у 2018 році збільшилась на 9270 тис. грн., порівняно із 2017 роком, а на кінець 2019 року цей показник складав - 66515 тис. грн., що на 3293 тис. грн., більше ніж у минулому звітному періоду. Такі зміни пов'язані з тим, що підприємство витратило більше коштів на закупівлю сировини та основних матеріалів, виплату заробітної плати та інших

виплат робітникам, відрахування на соціальні заходи та амортизацію ніж у минулому році.

Адміністративні витрати на кінець 2018 року склали -1870 тис. грн, що на 5 тис. грн більше ніж у попередньому році. Проте, у 2019 році адміністративні витрати збільшились на суму 215 тис. грн., та склали -2085 тис. грн.

Фінансових витрат у 2019 році взагалі не було, це можна пояснити тим, що протягом року підприємство повністю розрахувалось із довгостроковими зобов'язаннями та забезпеченнями.

Загалом, витрати ТОВ «Ліки Полтавщини» менші за доходи, що свідчить про прибуткову діяльність підприємства, проте у 2017-2018 роках весь нерозподілений прибуток покривав від'ємне значення власного капіталу, що був на підприємстві в ці роки.

Після розрахунку динаміки показників доходів і витрат ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 роки можна зробити висновки, що показники рентабельності активів, продаж та витрат знаходяться на досить низькому проте стабільному рівні. Такі показники рентабельності вказують на дуже низьку рентабельність підприємства, проте стабільність цих показників є позитивною тенденцією для підприємства. Щодо темпу росту показника рентабельності активів, можна сказати, що відсоток росту з кожним роком зменшується у своєму значенні, показник рентабельності продаж у 2018 році зменшив відсоток темпу росту на 12,86%, проте у 2019 році цей показник збільшився на 9,91%. Рентабельність витрат, згідно показника темпу росту у 2018 році зменшився на 12,54%, а на кінець 2019 році збільшив свої показники на 9,32 %.

Показник виручки від реалізації в 1 грн. доходів також знаходиться на стабільному рівні протягом років дослідження. ТОВ «Ліки Полтавщини» повинно здійснювати дії для підвищення цього показника, оскільки він вказує та ту частку доходів, що отримує підприємство від 1 гривні реалізованої продукції.

Таблиця 3.7

Аналіз динаміки показників дослідження доходів і витрат ТОВ «Ліки
Полтавщини»

Показник	2017	2018	Відхилення	Темп росту, %	2018	2019	Відхилення	Темп росту, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Доходи	64336	74543	10207	115,87	74543	80186	5643,00	107,57
2. Витрати	63354	73546	10192	116,09	73546	79015	5469,00	107,44
3. Прибуток (збиток) від звичайної діяльності	982	997	15	101,53	997	1171	174,00	117,45
4. Середньорічна вартість активів	7869	8247	378	104,80	8247	10156,5	1909,50	123,15
5. Чистий дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг)	63728	74250	10522	116,51	74250	79347	5097,00	106,86
6. Рентабельність активів, %	0,12	0,12	0,00	96,87	0,12	0,12	-0,01	95,37
7. Рентабельність продаж, %	0,02	0,01	0,00	87,14	0,01	0,01	0,00	109,91
Рентабельність витрат, %	0,02	0,01	0,00	87,46	0,01	0,01	0,00	109,32
9. Виручка від реалізації в 1 грн. доходів	0,99	1,00	0,01	100,56	1,00	0,99	-0,01	99,34
10. Доходи на 1 грн. активів	8,18	9,04	0,86	110,55	9,04	7,90	-1,14	87,35
11. Доходи на 1 грн. витрат	1,02	1,01	0,00	99,81	1,01	1,01	0,00	100,12

Показник доходів на 1 гривню доходів у 2019 році зменшився, порівняно з попереднім періодом, що може бути негативним показником діяльності підприємства, проте показник доходів на 1 гривню витрат за роки дослідження не змінюються, тому ТОВ «Ліки Полтавщини» повинно посприяти збільшенню першого показника для більш позитивної та результативної діяльності підприємства.

Для того, щоб прийняти організаційно-технічні та господарсько-управлінські рішення потрібно визначити фактори, що впливають на обсяг отримання підприємством прибутку. Для цього, слід провести дослідження впливу на зміну валового прибутку на початок та на кінець звітного року.

Таблиця 3.8

Дані для розрахунку факторного аналізу

Показник	2018	2019
Ціна за одиницю продукції, грн/укпак	37	36
Витрати на одиницю продукції	32	31
Обсяг реалізації, тис. упаковок	1988,85	2176,83

Таблиця 3.9

Вихідні дані для аналізу прибутку ТОВ «Ліки Полтавщини» у 2018 році

Показник	Рядок Ф№2	Базовий рік	Базовий рік, перерахований на реалізацію звітнього року	Звітний рік
А	Б	1	2	3
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	63728	63670,92	74250
Собівартість реалізованої продукції	2050	53952	53903,68	63222
Валовий прибуток	2090	9776	9767,24	11028

Таблиця 3.10

Вихідні дані для аналізу прибутку ТОВ «Ліки Полтавщини» у 2019 році

Показник	Рядок Ф№2	Базовий рік	Базовий рік, перерахований на реалізацію звітнього року	Звітний рік
А	Б	1	2	3
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	74250	81267,88	79347
Собівартість реалізованої продукції	2050	63222	69658,56	66515
Валовий прибуток	2090	11028	12070,33	12832

Факторний аналіз валового прибутку підприємства потрібно розпочинати з розрахунку загальних змін у його валового прибутку

(3.1)

$$\Delta ВП = ВП1 - ВП0$$

$$\Delta ВП_{2018} = 11028 - 9776 = 1252 \text{ тис. грн}$$

$$\Delta ВП_{2019} = 12832 - 11028 = 1804 \text{ тис. грн}$$

Основні формули, які використовують для визначення впливу вищезазначених факторів, мають такий вигляд:

1. Розрахунок впливу на прибуток зміни відпускних цін на реалізацію продукції здійснюється за формулою:

(3.2)

$$\Delta ВП1 = ЧД1 - ЧД1,0$$

$$\Delta ВП1_{2018} = 74250 - 63670,92 = 10579,08 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta ВП1_{2019} = 79347 - 81267,88 = -1920 \text{ тис. грн.}$$

2. Розрахунок впливу на прибуток змін в обсязі продукції під час оцінювання за базовою собівартістю має такий вигляд:

(3.3)

$$\Delta ВП2 = ВП0 * (К1 - 1),$$

$$\Delta ВП2_{2018} = 9776 * (0,995 - 1) = -51,24 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta ВП2_{2019} = 11028 * (0,008 - 1) = 88,19 \text{ тис. грн.}$$

(3.4)

$$\text{де } K1 = \frac{C1,0}{C0}$$

$$K1_{2018} = \frac{53903,68}{53952} = 0,995 \text{ грн/грн}$$

$$K1_{2019} = \frac{69197,54}{63222} = 1,008 \text{ грн/грн}$$

3. Розрахунок впливу на прибуток змін в обсязі продукції, що зумовлені змінами в структурі:

(3.5)

$$\Delta ВПЗ = ВПО * (К2 - 1),$$

$$\Delta ВПЗ_{2018} = 9776 * (1 - 1) = 0 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta ВПЗ_{2019} = 11028 * (1 - 1) = 0 \text{ тис. грн}$$

(3.6)

$$\text{де } К2 = \frac{ЧД1,0}{ЧД0}$$

$$К2_{2018} = \frac{63670,92}{63728} = 1 \text{ грн/грн}$$

$$К2_{2019} = \frac{81267,88}{74250} = 1 \text{ грн/грн}$$

4. Розрахунок впливу на прибуток економії від зниження собівартості продукції:

(3.7)

$$\Delta ВП4 = С1,0 - С1$$

$$\Delta ВП4_{2018} = 53897,84 - 63222 = -9324,16 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta ВП4_{2019} = 69658,56 - 66515 = 3143 \text{ тис. грн.}$$

5. Розрахунок впливу на прибуток зміни собівартості продукції за рахунок структурних зрушень в обсязі продукції:

(3.8)

$$\Delta ВП5 = С0 * К2 - С1,0$$

$$\Delta ВП5_{2018} = 53952 * 1 - 53903,68 = 48,32 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta ВП5_{2019} = 63222 * 1,094 - 69658,56 = -2974,45 \text{ тис. грн.}$$

Розрахунок загального впливу факторів на валовий прибуток (резерву зростання валового прибутку) здійснюється за формулою:

(3.9)

$$\Delta ВП = ВП1 + ВП2 + ВП3 + ВП4 + ВП5$$

$$\Delta ВП_{2018} = 10579,08 - 51,24 + 0 - 9324,16 + 48,32 = 1252 \text{ тис. грн}$$

$$\Delta ВП_{2019} = -1920 + 88,19 + 0 + 3143 + 493,69 = 1804 \text{ тис. грн.}$$

Таблиця 3.11

Результати факторного аналізу валового прибутку ТОВ «Ліки Полтавщини»,
тис. грн.

Назва фактора	Сума впливу 2018	Сума впливу 2019
Відхилення валового прибутку, всього у т.ч. за рахунок:	1252	1804
1. Зміни цін на продукцію	10579,08	-1920
2. Зміни обсягу виробництва і реалізації	-51,24	88,19
3. Зміни структури продукції	0	0
4. Зміни рівня витрат	-9324,16	3143
5. Зміни структури витрат	48,32	493,69
Резерв зростання валового прибутку(1+2+3+4)	1252	1804

Зробивши факторний аналіз валового прибутку ТОВ «Ліки Полтавщини», можна сказати, що відхилення валового прибутку за роки дослідження збільшились, а саме, на кінець 2019 року сума цього показника складала 1804 тис. грн, а це на 596 тис. грн. більше ніж на кінець 2017 року.

Найвпливовіший фактор на зміну валового прибутку у 2018 році був фактор зміни цін на продукцію. У 2018 році найбільш впливовим фактором на валовий прибуток став фактор зміни рівня витрат, який у минулому році був найменшим серед показників. Загалом резерв зростання валового прибутку на кінець 2019 року збільшився, що є позитивною тенденцією.

В процесі розрахунку роботи важливою частиною є здійснення факторного аналізу прибутку підприємства, де необхідно виділити та оцінити фактори першого та другого рівня (табл.3.12).

Факторами першого рівня, які впливають на формування прибутку від звичайної діяльності до оподаткування, вважають прибуток від операційної діяльності, прибуток від фінансової діяльності, прибуток від іншої звичайної діяльності.

Факторами другого рівня є доходи та витрати, що безпосередньо впливають на фактори першого рівня, тим самим вартісно деталізують їх вплив [50].

Таблиця 3.12

Факторний аналіз прибутку від звичайної діяльності до оподаткування за факторами першого і другого рівнів

Назва фактора	Рядок Ф№2	2017	2018	2019	Величина впливу фактора	
					2018-2017	2019-2018
А	Б	1	2	3	4	5
1. Фінансовий результат від операційної діяльності	р.2190(2195)	1416	1303	1433	-113	130
Прибуток валовий	2090	9776	11028	12832	1252	1804
Інші операційні доходи	2105+...+2120	608	293	839	-315	546
Витрати адміністративні	2130	-1865	-1870	-2085	-5	-215
Витрати на збут	2150	-6867	-7945	-9801	-1078	-1856
Інші операційні витрати	2180	-236	-203	-352	33	-149
2. Фінансовий результат від фінансової діяльності	р. 2220+2200-2250-2255	-215	-87	-	128	-
Доходи інші фінансові	2220	-	-	-	-	-
Витрати фінансові	2250	-215	-87	-	128	-
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-	-	-	-
Втрати від участі в капіталі	2255	-	-	-	-	-
3. Фінансовий результат від іншої звичайної діяльності	р. 2240-2270	-	-	-	-	-
Доходи інші	2240	-	-	-	-	-
Витрати інші	2270	-	-	-	-	-
4. Фінансовий результат до оподаткування	п.1+п.2+п.3=р.2290	1201	1216	1433	15	217
Прибуток операційний	п.1	1416	1303	1433	-113	130
Прибуток фінансовий	п.2	-215	-87	-	128	-
Прибуток інший звичайний	п.3	-	-	-	-	-
5. Чистий фінансовий результат	п.4-р.2300+2305=р.2350(2355)	982	997	1171	15	174
Прибуток до оподаткування	п.4	1201	1216	1433	15	217
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-219	-219	-262	0	-43
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-	-	-	-
6. Сукупний дохід	р.2350+2460=р.2465	982	997	1171	15	174
Чистий прибуток	2350	982	997	1171	15	174
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-	-	-	-

Після розрахунку факторного аналізу прибутку від звичайної діяльності до оподаткування за факторами першого і другого рівнів, можна робити наступні висновки.

Фінансовий результат від операційної діяльності протягом 2017-2019 років збільшувався, що є позитивною тенденцією для ТОВ «Ліки Полтавщини», така зміна відбулась за рахунок того, що на підприємстві збільшився валовий прибуток. Аналізуючи структуру фінансового результату від операційної, згідно рис.2.13 видно, що більшу частину фінансового результату займають валовий прибуток та витрати на збут. Загалом фінансовий результат від операційної діяльності за 2017-2019 роки збільшився на 17 тис. грн, та на кінець 2019 року складав 1433 тис. грн.

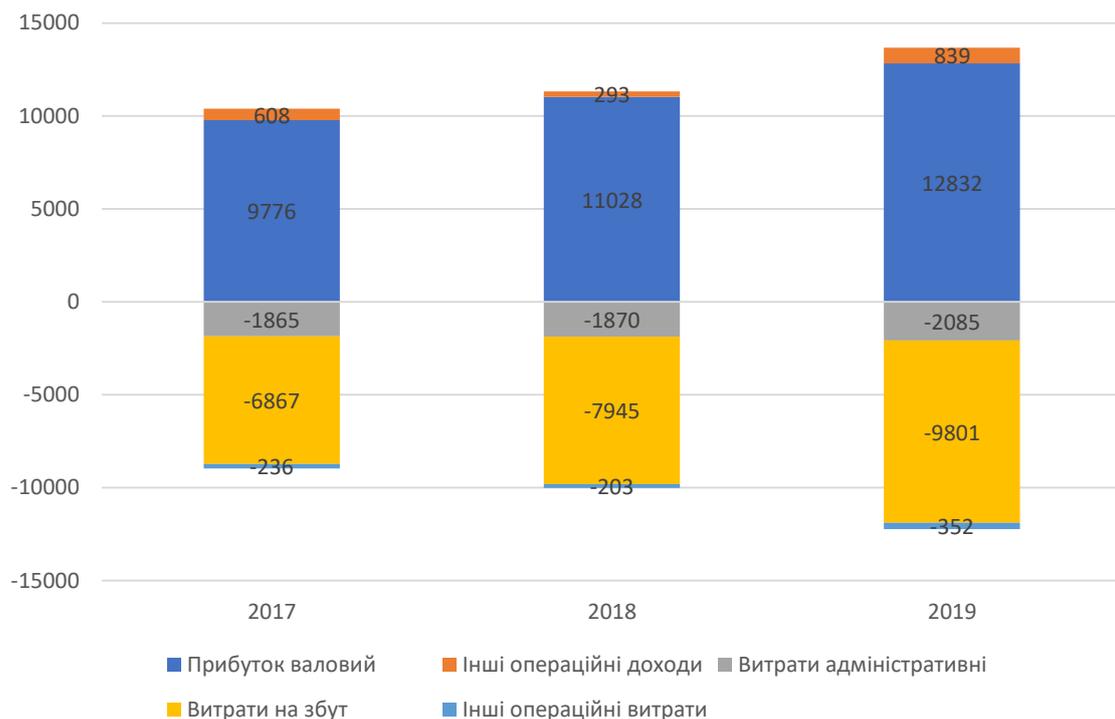

Рис. 3.6. Структура фінансового результату від операційної діяльності ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 рр.

Фінансовий результат до оподаткування протягом років дослідження збільшувався за рахунок операційного прибутку, та збільшення фінансового прибутку. Так, на кінець 2018 року фінансовий результат до оподаткування

збільшився на суму 15 тис. грн, а вже на кінець 2019 року значення цього показника дорівнювало 1433 тис. грн, що на 217 тис. грн більше ніж за минулий період. Фінансовий прибуток у 2017 році мав від'ємне значення, на кінець 2018 року збільшився на 128 тис. грн, а у 2019 взагалі був відсутній на підприємстві.

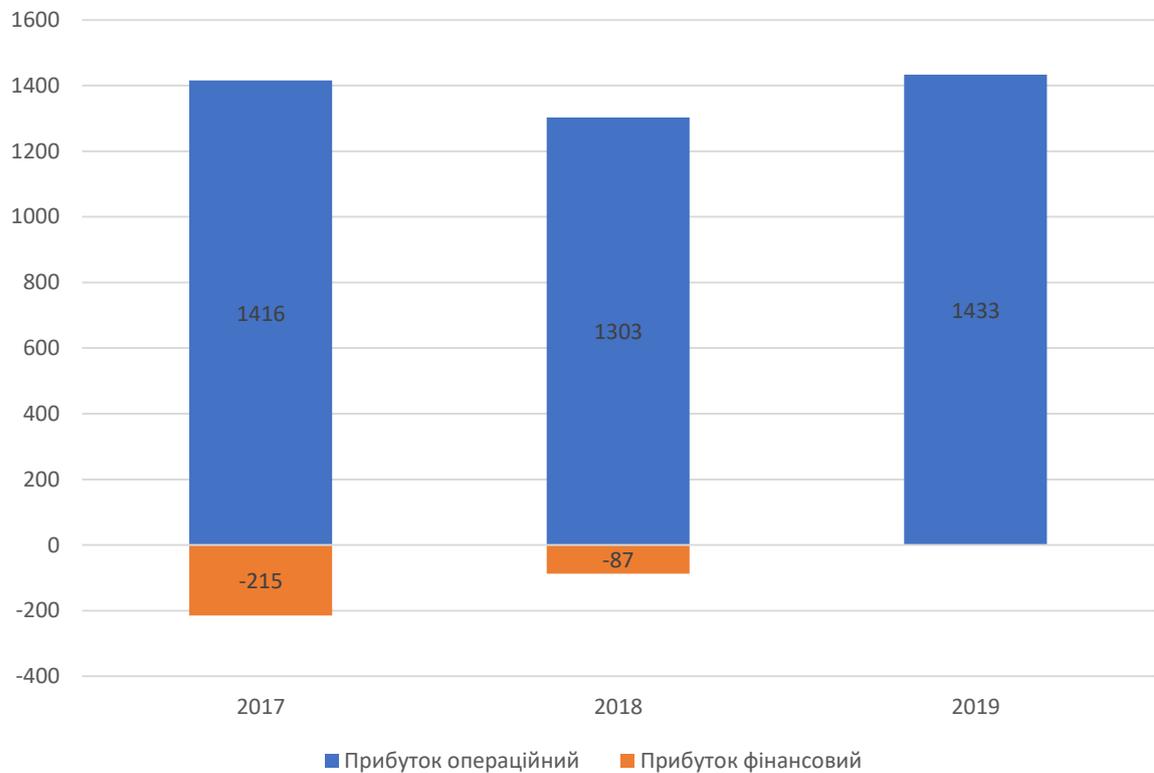

Рис. 3.7. Структура фінансового результату до оподаткування ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 рр.

Сума чистого фінансового результату протягом 2017-2019 років збільшувалась, а саме, у 2018 році збільшення відбулось на 15 тис. грн, за рахунок збільшення прибутку до оподаткування, у 2019 році сума збільшення чистого фінансового результату складала 174 тис. грн., та на кінець 2019 року загальна сума цього показника дорівнювала 1171 тис. грн.

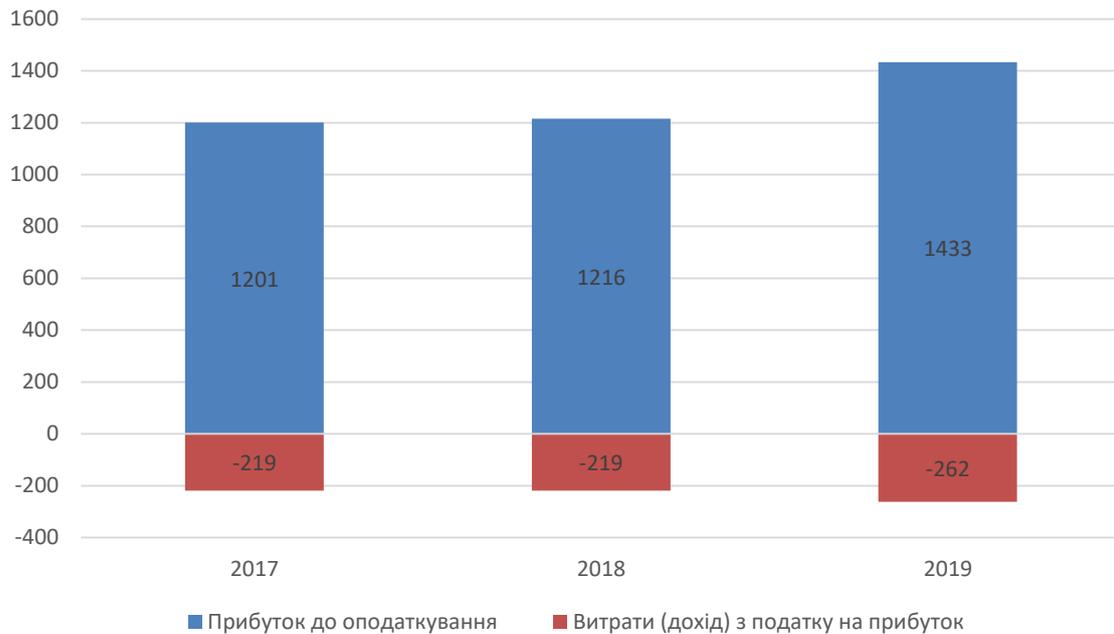

Рис. 3.8. Структура чистого фінансового результату ТОВ «Ліки Полтавщини» за 2017-2019 рр.

Отже, згідно розрахунків, що були проведені, можна зробити висновок, що ТОВ «Ліки Полтавщини» у період з 2017 по 2019 роки змінює та покращує свою діяльність, оскільки на підприємстві зростає прибутковість, швидше покриваються зобов'язання, що свідчить про розвиток компанії.

Оцінка ефективності діяльності та виявлення чинників, що впливають на ефективність господарської діяльності пов'язано з пошуком резервів підвищення продуктивності використання ресурсного потенціалу підприємства та забезпеченням на цій основі результативності та оптимальності реалізації господарських операцій у майбутньому періоді.

За узагальнення підходів щодо забезпечення ефективності діяльності господарюючого суб'єкта вважаємо, що вирішення даного питання ґрунтується за урахування чинників екстенсивного та інтенсивного розвитку з перевагою реалізації заходів із інтенсифікації діяльності [70]. У цьому сенсі, як основні напрями підвищення ефективності господарської діяльності підприємства роздрібної торгівлі слід виділити:

а) збільшення обсягів товарообороту та скорочення витрат на основі виявлення втрачених можливостей;

б) збільшення обсягів товарообороту та оптимізація поточних витрат на основі використання досягнень науково-технічного прогресу та запровадження заходів із інтенсифікації торгово-технологічного процесу.

Натомість, в межах виділених напрямів підвищення ефективності діяльності, формуються конкретні заходи з нарощення ресурсного потенціалу підприємства, усунення непродуктивного використання ресурсів та удосконалення торгово-технологічних процесів. І саме на даному етапі слід виходити з резервів зростання ефективності, адже до реалізації слід приймати лише ті пропозиції, що сприятимуть розвитку господарюючого суб'єкта.

Щоб розробити заходи з підвищення ефективності діяльності ТОВ «Ліки Полтавщини», необхідно було провести SWOT-аналіз підприємства, визначити його можливості та здатність конкурувати на ринку, підвищуючи ефективність діяльності.

ТОВ «Ліки Полтавщини» на ринку більше 10 років. На сьогодні підприємство має не дуже гарний фінансовий стан і не завжди може конкурувати. В результаті проведення управлінського обстеження були отримані дані для SWOT-аналізу підприємства, які наведено в табл.3.13.

Для підвищення ефективності господарської діяльності ТОВ «Ліки Полтавщини» було запропоновано ряд заходів:

1. Проведення рекламної кампанії.

За проаналізований період на ТОВ «Ліки Полтавщини» не було комерційних витрат, відповідно не здійснювалося вкладання коштів у рекламу. Виходячи із практичного досвіду, реклама = це двигун торгівлі, це означає необхідність проведення рекламної кампанії. В результаті, після проведення рекламної річна виручка від реалізації збільшиться на 476,8 тис.грн.

2. Розширення ринку збуту.

В результаті проведення рекламної кампанії, планується відкриття нових аптек як Полтавської так і Дніпропетровської області. Для реалізації даного

заходу необхідно прийняти на роботу менеджера з окладом 8000 гривень і плюс 1,5% від угоди. Розширення ринку збуту дозволить збільшити річний прибуток від реалізації на 2475,4 тис.грн.

3. Збільшення обсягу реалізації.

Для збільшення ефективності роботи ТОВ «Ліки Полтавщини» доцільно збільшити кількість реалізованої продукції. Крім того, для проведення заходу вивчено попит споживачів на ринку на даний вид товару. Було проаналізовано роботу конкурентів і конкурентоспроможність продукції. Після повного вивчення було зроблено висновок про те, що додаткова потреба на ринку складе 100 тис. одиниць на місяць.

Крім клієнтів Полтавської і Дніпропетровської області, споживачами будуть підприємства інших регіонів України. Збільшення обсягу реалізації дозволить збільшити річний прибуток на 996 тис.грн.

4. Задача в оренду складського приміщення.

Після аналізу основних засобів ТОВ «Ліки Полтавщини», що включають земельні ділянки, будинки, машини й устаткування, з'ясувалося, що підприємство має три складські приміщення. Площа двох складов використовується на 100 %, а третього на 30 %. Отже, для більш ефективного використання площі було б доцільно здати склад в оренду. Прибуток у рік складе 28,8 тис.грн.

Отримані результати свідчать, про практичну цінність запропонованих заходів та їх ефективність після впровадження. Загальний прибуток становитиме 3977 тис.грн.

Таблиця 3.13

SWOT-аналіз ТОВ «Ліки Полтавщини»

Складові SWOT-аналізу	Можливості: - спроможність задовольнити додаткові групи клієнтів, вийти на нові ринки, зайняти нові сегменти ринку; - розширення асортименту продукції для задоволення додаткових потреб покупців; - можливість швидкого розвитку внаслідок різкого зростання попиту на ринку; - виникнення нових технологій.	Загрози: - Вихід на ринок іноземних конкурентів із нижчими витратами; - зростання продажу товарів-замінників; - несприятлива зміна курсів іноземних валют або торгівельної політики іноземних урядів; - суттєва залежність від зниження попиту й етапу життєвого циклу розвитку бізнесу; - зростання вимогливості покупців і постачальників.
Сильні сторони: - повна компетентність у ключових питаннях; - адекватні фінансові ресурси; - хороший імідж; - добре пророблена функціональна стратегія; - низькі витрати; - ефективний менеджмент; - високий рівень культури і спрацьованості працівників підприємства.	- участь у тендерах; - збільшення ринкової частки; - привернення уваги можливих клієнтів; - автоматизація системи постачання на основі встановлення модулів у постійних постачальників; - розширення асортименту.	- постійне підвищення рівня знань підлеглих; - телефонне консультування клієнтів; - заключення договорів з виробниками продукції.
Слабкі сторони: - відсутність чіткого стратегічного напрямку розвитку; - високі витрати на транспортування; - низька прибутковість; - високий рівень конкуренції; - нестача ресурсів на фінансування потрібних змін у стратегії; - неможливість зниження цін.	- збільшення обсягів продажів, шляхом введення системи знижок і проведення сезонних акцій; - зниження транспортних витрат маршрутизацією перевезень з використанням спеціального комп'ютерного забезпечення, зокрема електронного та цифрового атласу доріг.	- зосередження на певному географічному ринку (географічне фокусування); - надання постійним клієнтам знижок на товар; - активна рекламна діяльність; - розширення асортименту за рахунок включення до нього товарів-замінників.

Висновки до розділу 3

Таким чином, у даному розділі було здійснено аналіз показників ефективності фінансово-економічної підприємства, а саме:

- аналіз показників ефективності використання основних засобів;
- аналіз показників ефективності використання оборотних засобів;
- аналіз показників ефективності використання капіталу підприємства;
- аналіз показників ефективності формування та розподілу витрат та прибутку підприємства.

Виявлено неефективне використання фінансово-економічних ресурсів та здійснення господарської діяльності. Тому на наступному етапі було запропоновано проведення SWOT-аналізу, який дозволить виявити слабкі та сильні сторони підприємства. На його основі для ТОВ «Ліки Полтавщини» запропоновано ряд заходів, які дозволять підприємству вести більш ефективну фінансово-економічну діяльність.

ВИСНОВКИ

Виконуючи дану випускну роботу було вивчено теоретичні основи заданої теми та здобуті практичні навички оцінювання ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства.

У першому розділі випускної роботи було проаналізовано поняття ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства, яке полягає у комплексній оцінці кінцевих результатів використання необоротних і оборотних активів, трудових і фінансових ресурсів та нематеріальних активів за певний період часу. Вивчено систему показників ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства: використання основних виробничих фондів, обігових коштів, трудових ресурсів та узагальнюючих показників ефективності господарської діяльності. Також у першому розділі опрацьовано теоретичні основи прибутку та рентабельності, а саме визначення поняття «прибуток» в сучасній економічній літературі, його функції, класифікацію, наведено схему розрахунків кожного виду прибутку. Визначено методичні основи визначення резервів підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.

У другому розділі випускної роботи визначено мету та предмет діяльності ТОВ «Ліки Полтавщини», опрацьована структура управління. Охарактеризовано фінансові показники діяльності підприємства. Їх аналіз свідчить стабільну тенденцію розвитку підприємства. З кожним роком ТОВ «Ліки Полтавщини» намагається удосконалювати свою фінансову діяльність, збільшуючи власний капітал, оборотні активи, чистий дохід та чистий прибуток, зменшуючи зовнішні залучення, тим самим підвищуючи свою ліквідність, платоспроможність, фінансову стійкість та рентабельність.

У третьому розділі роботи здійснено аналіз ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства, а саме оцінювання виробничих фондів та використання обігових коштів, аналіз фінансових результатів, аналіз показників прибутковості, запропоновані резерви підвищення ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства. Проведено аналіз

використання основних засобів, графічно представлена динаміка середньорічної вартості основних засобів, здійснено факторний аналіз основних виробничих фонів та проведено аналіз інтенсивної роботи машин та обладнання. Визначено вплив факторів на узагальнюючий показник ефективності використання основних фондів- фондівіддачу: зміни продуктивності праці 1-го робітника, фондоозброєності праці, питомої ваги активної частини основних фондів, обсягів реалізації продукції. На основі проведених розрахунків були визначені резерви підвищення ефективності використання основних фондів.

Аналізуючи використання обігових коштів було розраховано показники ефективності використання оборотних засобів; визначено фактори, які впливають на оборотність оборотних активів; розраховано вплив факторів, пов'язаних з ефективністю використання оборотних засобів на показники господарської діяльності: прибуток та чистий дохід від реалізації продукції.

Для аналізу фінансових результатів наведено динаміку показників діяльності підприємства, фінансові результати діяльності; проведено факторний аналіз фінансових результатів діяльності; розраховано вплив факторів на чистий прибуток (збиток). У ході аналізу показників прибутковості розраховано показники рентабельності підприємства, вплив окремих факторів на прибуток (збиток) підприємства, здійснено факторний аналіз рентабельності (збитковості) капіталу ТОВ «Ліки Полтавщини». Також було визначено вплив факторів на зміну рентабельності власного капіталу: зміна коефіцієнта фінансової залежності, коефіцієнта оборотності капіталу та рентабельності продаж. На основі проведеного факторного аналізу рентабельності діяльності підприємства, фондівіддачі, оборотності оборотних засобів було визначено сформовані заходи підвищення ефективності господарської діяльності підприємства. Впровадження розроблених напрямів підвищення ефективності фінансово-економічної діяльності дозволить ТОВ «Ліки Полтавщини», а саме проведення рекламної кампанії, розширення ринку збуту, Збільшення випуску продукції та збільшення випуску продукції може дати підприємству загальний прибуток у розмірі 3977 тис.грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Радєва М. М. Економічна ефективність діяльності підприємства: методичний і практичний аспекти / М. М. Радєва // Проблеми системного підходу в економіці. – 2019. – Вип. 4(2). – С. 94–99.

2. Ярославський А. О. Економічна ефективність діяльності підприємства: теоретичний аспект / А. О. Ярославський // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. – Вип. 20(3). – С. 174–177.

3. Занозовська О. Г. Ефективність діяльності підприємства: управлінський аспект / О. Г. Занозовська // Інтелект ХХІ. – 2016. – № 6. – С. 90–95.

4. Богданова А. А. Ефективність діяльності господарських судів України: поняття та критерії / А. А. Богданова // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Юридичні науки. – 2015. – № 2. – С. 126–130.

5. Батракова Т. І. Сутність поняття «економічна ефективність» діяльності підприємства в ринкових умовах / Т. І. Батракова // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. – 2015. – № 1(1). – С. 172–178.

6. Кудренко Н.В. Теоретико–методичні підходи, щодо оцінювання економічної ефективності функціонування підприємств // Економіка. 2014. Вип. 24. С.61–67.

7. Ковтуненко В. М. Ідентифікація сутності понять «результативність» і «ефективність» діяльності підприємства та методологія їх оцінки / В. М. Ковтуненко // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – № 10. – С. 93–96.

8. Левченко Ю. Г., Шекмар Н. А. Методичні підходи до визначення ефективності господарської діяльності підприємства [Електронний ресурс] /

Ю. Г. Левченко, Н. А. Шекмар // Науковий вісник ужгородського університету. Серія «Економіка». Випуск 32. – Ужгород 2011. – С. 130–136. – Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2022/1/APPROACHES%20TO%20THE%20DEFINITION.pdf>.

9. Стасишен М. С. Вплив продуктивності праці на ефективність діяльності залізничного транспорту / М. С. Стасишен, О. В. Ногова // Збірник наукових праць Державного економіко–технологічного університету транспорту. Сер. : Економіка і управління. – 2014. – Вип. 27. – С. 146–153.

10. Тебенко В.М. Взаємозв'язок категорій «ефективність» та «результативність» господарської діяльності підприємства // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2014. №3(27). С.7–10.

11. Говорушко Т.А. Управління ефективністю діяльності підприємств на основі вартісно–орієнтованого підходу : [монографія] / Т.А. Говорушко, Н.І. Клімаш. – К. : Логос, 2013. – 204 с.

12. Габор С.С. Ефективність як економічна категорія / С.С. Габор, В.С. Габор // Інноваційна економіка. – 2012. – № 7. – С. 14–17.

13. Касич А.О. Методичні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства / А.О. Касич, І.Г. Хіміч // Бізнес Інформ. – 2012. – № 12. – С. 176–179.

14. Стрілець Є.М. Ефективність як економічна категорія / Є.М.Стрілець. – Запоріжжя : КПУ, 2013 – С. 9.

15. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика підприємства: теорія, методологія та практика застосування: монографія / І.В. Кривов'язюк. – Луцьк, 2014. – 260с.

16. Куценко А.В. Організаційно–економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України: [монографія] / А.В. Куценко. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008 – 215 с.

17. Морщенок Т. С., Біляк О. М. Огляд підходів до визначення економічної сутності поняття «ефективність». URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_8_082.pdf (дата звернення 27.04.2019)
18. Уткіна Ю. М. Веретельник Р. Г. Чинники забезпечення економічної ефективності виробничо–комерційної діяльності підприємства. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2015. Вип. 50. С. 273–277. URL: file:///C:/Documents%20and%20Settings/%D0%9A%D0%B0%D1%84%D0%B5%D0%B4%D1%80%D0%B0/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/Vetp_2015_50_30.pdf (дата звернення 27.04.2019).
19. Кузьмін О.Є. Формування системи оцінювання діяльності підприємства із урахуванням інтересів груп економіко–управлінського впливу / О.Є. Кузьмін, І.Б. Олексів // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – №2(116). – С.77–88.
20. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності підприємств: теорія, методика, аналіз / Київський національний економічний ун–т. – К. : КНЕУ, 2010. – 292с.
21. Шульгіна Л. М. Економічна ефективність діяльності торговельних підприємств / Л. М. Шульгіна // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2014. – № 4. – С. 85–87.
22. Чучук Ю. В. Теоретична сутність понять економічна ефективність та ефективність діяльності / Ю. В. Чучук. // Ефективна економіка. – 2014. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_2_42.
23. Богаченко О.П. Теорія і практика оцінювання ефективності використання систем менеджменту якості: монографія / О.П. Богаченко. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2013. – 246 с.
24. Шляга О. В. Ефективність господарської діяльності: сутність та підходи. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2016. Вип. 1. С. 43–48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2016_1_8.

25. Шляга О. В., Гальцев М. В. Шляхи підвищення ефективності роботи підприємства. Економічний вісник. 2016. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_7_066.pdf.
26. Тарлопов І. О. Аналіз ефективності використання трудових ресурсів промислових підприємств в Україні. *Економіка та держава*. 2020. № 9. С. 33–37.
27. Гуторов О.І., Гуторова О.О. Теоретико-методологічні основи оцінки ефективності управління // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Сер.: Економічні науки. – 2013. – № 5. – С. 38–47.
28. Дудукало Г.О. Аналіз методів оцінювання ефективності управління діяльністю підприємства // Ефективна економіка. – 2012. – № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1031>
29. Косянчук Т., Кучма С. Теоретичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства за сучасних умов. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2014. № 3 (3). С. 113–116.
30. Пилипенко С. М. Теоретичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства. URL: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/94.pdf>.
31. Еремина Г. А. Ключевые показатели эффективности как инструмент управления организацией [Электронный ресурс] / Г. А. Еремина // Интернет-журнал «НАУКОВЕДЕНИЕ». 2015. №5. Том 7. – Режим доступа: <http://naukovedenie.ru/PDF/126EVN515.pdf>.
32. Савицька О. М., Салабай В. О. Ефективність діяльності та управління підприємством: особливості використання теорії, методології та результативності аналітичних досліджень. *Ефективна економіка*. 2019. № 6. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7126> (дата звернення: 03.05.2021). DOI: [10.32702/2307-2105-2019.6.55](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.6.55)
33. Гречко А.В., Гречухін А.С. Оцінка ефективності виробничої діяльності підприємства // Ефективна економіка. 2016. No1. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2016/44.pdf(дата звернення 10.09.2019)

34. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз: навч. посібник. 3–те вид. випр. і доп. Львів: «Магнолія плюс». 2004. 344 с.
35. Фролова Т. О. Фінансовий аналіз: Навчально–методичний посібник для самостійного вивчення і практичних завдань / Т. О. Фролова. – Київ: Вид–во Європ. ун–ту, 2005. – 253 с.
36. Ніколаєнко В. П. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства // Актуальні проблеми економіки. 2016. №6. С. 180–191.
37. Цал–Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз [Текст]: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів екон. спец. / Ю. С. Цал–Цалко. – 2–е вид., перероб. і доп. – Житомир : [б.в.], 2001. – 300 с.
38. Спіфанова І. Ю. Фінансовий аналіз та звітність : практикум / І. Ю. Спіфанова, В. В. Джеджула. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 143 с.
39. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. – Київ «Центр навчальної літератури», 2012. – 531 с.
40. Економіка підприємства : підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. – [вид. 2–ге, перероб. Та доп.]. – К.: КНЕУ, 2014. – 528 с.
41. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Підруч. для студ. вищ. навч. закл., що навч. за освітньо–проф. програмою спеціаліста зі спец. / О.М. Бандурка, М.Я. Коробов // «Фінанси», «Банківська справа»: «Облік і аудит». – 2. вид., перероб. і доп. – К.: Либідь, 2013. – 384 с.
42. Данильчук І.В. Сутність фінансового стану підприємства та пошук управлінських рішень щодо забезпечення його ефективності / І.В. Данильчук // Економічний вісник університету: зб. наук. праць. – 2011. – № 17/2.
43. Серединська В. М. Економічний аналіз: навч. посіб. / В. М. Серединська, О. М. Загородна, Р. В. Федорович. – К. : Астон, 2010. – 592 с.
44. Данильчук І. В. Сутність фінансового стану підприємства та пошук управлінських рішень щодо забезпечення його ефективності / І. В. Данильчук // Економічний вісник університету : зб. наук. праць. – 2011. – № 17/2

45. Дарченко Н. Д. Ефективність використання персоналу машинобудівних підприємств: мотиваційні аспекти результативної праці: монографія / Н. Д. Дарченко, О. Л. Єськов, В. С. Рижиков. – Краматорськ: ДДМА, 2010. – 180 с.
46. Дойчева К. С. Сучасні комплексні системи оцінювання ефективності господарської діяльності підприємства / К. С. Дойчева, К. О. Васьковська, Г. Б. Пчелянська // Економіка харчової промисловості. – 2016. – Т. 8, Вип. 4. – С. 40–45.
47. Дробишева О. О. Дослідження фінансово–господарської діяльності підприємства і розробка заходів з підвищення її ефективності / О. О. Дробишева, А. О. Шишкова // Економічний простір. – 2016. – № 113. – С. 115–123.
48. Друкер П. Практика менеджмента / П. Друкер; пер. с англ. – М.: Вільямс, 2006. – 400 с.
49. Егоров П. В. Диагностика управления финансовой деятельностью предприятия : [монография] / Егоров Петр Владимирович, Андреева Виктория Геннадьевна. – Донецк : ООО «Юго–Восток, Лтд», 2005. – 202 с. – ISBN 966–374–051–5.
50. Економіка підприємства : [підручник] / М. Г. Грещак, В. М. Колот, А. П. Наливайко та ін. ; за заг. ред. С. Ф. Покропивного. – [вид. 2–ге, пере–роб. та доп.]. – К. : КНЕУ, 2004. – 528 с. – ISBN 966–574–148–9.
51. Економічна енциклопедія [Текст] : у 3–х т. / [гол. ред. Б.Д. Гаврилишин]. – Т. 1.: Енциклопедія / [відп. ред. С.В. Мочерний]. – К. : Академія, 2000. – 863 с.
52. Економічна ефективність – Вікіпедія: Електронний ресурс] // Вікіпедія: Свободная энциклопедия. Wikimedia Foundation, Inc. San Francisco, United States. Режим доступу: <http://ra.wikipedia.org/wiki/>.
53. Економічна теорія : Політекономія : [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – [7–ме вид., стер.]. – К. : Знання–Прес, 2008. – 719 с. – ISBN 966–311–058–9.

54. Економічний аналіз : [навчальний посібник] / За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП «Рута», 2003. – 680 с. – ISBN 966–8059–16–6.
55. Ермолович Л. Л. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : [учеб. пособие] / Л. Л. Ермолович, Л. Г. Сивчик, Г. В. Толкач, И. В. Щитникова ; под. общ. ред. Л. Л. Ермолович. – Мн. : Интерпрессервис ; Экопрессервис, 2001. – 576 с. – ISBN 985–6656–03–6. – ISBN 985–6598–73–7.
56. Єпіфанова І. Ю. Фінансовий аналіз та звітність: практикум / І. Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 143 с.
57. Єпіфанова І. Ю. Формування стратегії розвитку підприємства в сучасних умовах / Єпіфанова І. Ю., Дзюбко М. Ю. // Вісник ОНУ ім. І.І. Мечнікова. – 2017. – Т. 22. – Вип. 2 (55). – С. 99–103.
58. Зоря П. С. Теоретичні засади визначення сутності та оцінювання ефективності господарської діяльності аграрних підприємств / П. С. Зоря // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. – 2016. – Т. 21, Вип. 11. – С. 21–25 .
59. Зубовецька Н.Т. Система підтримки прийняття рішень у верстатобудуванні / Н.Т. Зубовецька // Наукові нотатки. – 2015. – Вип. 49. – С. 72–77. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nn_2015_49_17.
60. Ігнатенко Т. В. Рейтингова оцінка як засіб визначення ефективності результатів фінансово–господарської діяльності сегментів / Т. В. Ігнатенко // Вісник соціально–економічних досліджень. – 2014. – Вип. 1. – С. 197–200.
61. Іляш О. І. Продуктивність та ефективність праці: резерви і шляхи їх підвищення / О. І. Іляш, Ж. Б. Кантур // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – № 19.1. – С.164–166.
62. Канцуров О.О. Удосконалення методології оцінки ефективності управління підприємствами державного сектору економіки / О.О. Канцуров, О.С. Білоусова // Фінанси України. – 2006. – №9. – С. 143–151.
63. Карпенко Г. В. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства / Г. В. Карпенко // Економіка держави. – 2010. – № 1. – С. 61–62.

64. Касич А.О. Методичні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства / А.О. Касич, І.Г. Хіміч // Бізнес Інформ. – 2012. – № 12. – С. 176–179.
65. Кобелев В. М. Методичні підходи щодо визначення і оцінки ефективності господарської діяльності підприємства / В. М. Кобелев, Д. Ю. Слатін, К. Ю. Соколов // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Сер. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – 2014. – № 33. – С. 98–109.
66. Коваленко М. Оцінка ефективності санації підприємств / М. А. Коваленко, Н. В. Лобанова // Фінанси України. – 2005. – № 3. – С. 147–151.
67. Коротаєва Ю. В. Шляхи підвищення ефективності господарської діяльності та конкурентоспроможності продукції підприємств з іноземними інвестиціями / Ю. В. Коротаєва // Вісник Чернівецького торговельно–економічного інституту. Економічні науки. – 2010. – Вип. 3. – С. 84–90.
68. Костырко Л. А. Стратегия финансово–экономической деятельности хозяйствующего субъекта: методология и организация : [монография] / Костырко Л. А. ; Восточноукраинский национальный ун–т им. Владимира Даля. – Луганск : Издательство ВНУ им.В.Даля, 2002. –560 с. – ISBN 966– 590–356–Х.
69. Котляр М. Л. Аналіз фінансового стану підприємства / М. Л. Котляр // Фінанси України. – 2004. – № 5. – С. 99–104.
70. Кравченко В. Н. Диагностика и оценка эффективности основной деятельности предприятия / В. Н. Кравченко, А. Ю. Лысенко // Економіка промисловості. – 2010. – № 4(52). – С. 145–152.
71. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика підприємства: теорія, методологія та практика застосування : монографія / І.В. Кривов'язюк. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 260 с.

72. Кудренко Н.В. Теоретико–методичні підходи щодо оцінювання економічної ефективності функціонування підприємств / Н.В. Кудренко // Економіка і право. – 2015. – №18. – С.61–67.

73. Куценко А.В. Організаційно–економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України: [монографія] / А.В. Куценко. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008 – 215 с.

74. Левченко Ю. Г. Методичні підходи до визначення ефективності господарської діяльності підприємства [Електронний ресурс] / Ю. Г. Левченко, Н. А. Шекмар // Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Економіка / редкол. В.П. Мікловда, М.І. Пітюлич, Н.М. Гапак та ін. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2011. – № 32. – С. 130–137. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/natural/Nvuu/Ekon/2011_32/statti/3_2.htm.

75. Лобай Р.Р. Теоретичні підходи до визначення ефективності економічної діяльності / Р. Р. Лобай // Ефективність державного управління. – № 36. – 2013. – С. 353–361.

76. Методика аналізу фінансово–господарської діяльності підприємств державного сектору економіки : Наказ Міністерства фінансів України від 14.02.2006 р. №170. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

77. Методичні рекомендації по аналізу фінансово–господарського стану підприємств та організацій станом на 15.09.2008 р. / Державна податкова служба України. – [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prou4ot.info/index.php?section=browse&CatID=156&ArtID=422>. – Назва з екрану.

78. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : навч. посіб. / В. О. Мец – К.: Вид–во КНЕУ, – 2006. – 356 с.

79. Мороз Е. Г. Економічні особливості застосування факторингу в Україні / Е. Г. Мороз, І. В. Грисюк // Проблеми раціонального використання соціально–економічного та природно–ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції : зб. наук. праць. – 2010. – № 3. – С. 47–57.

80. Небава М.І., Адлер О.О., Козловський В.О., Лесько О.Й., Мокіна Ю.В. Економіка та організація виробничої діяльності підприємства: навч. посібник / Небава М.І., Адлер О.О., Лесько О.Й. – Вінниця: ВНТУ, 2011. – 232с.

81. Організація управління ефективним розвитком промислових підприємств в умовах ринкового конкурентного середовища: монографія / [В. М. Гончаров, Д. В. Солоха, В. Ю. Припотень, О. А. Фесіна]. – Донецьк : СПД Купріянова, 2006. – 206 с.

82. Отенко В.І. Формування аналітичного інструментарію оцінки ефективності діяльності підприємства / Бізнес Інформ. – 2013. – № 5. – С. 231–237.

83. Панченко А. Узагальнення моделі статистичної оцінки основних показників діяльності підприємства / А. І. Панченко // Фінанси України. – 2015. – № 3. – С. 133–137.

84. Петрушка Т. О. Оцінювання ефективності ресурсного забезпечення виробничо–господарської діяльності промислових підприємств / Т. О. Петрушка // Науковий вісник НЛТУ України : Збірник науково–технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.02. – С. 269–275

85. Піскун Н. В. Підвищення ефективності господарської діяльності підприємства / Н. В. Піскун, М. В. Літвіненко // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Сер. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – 2014. – № 32. – С. 57–61.

86. Податковий кодекс України. № 2755–VI від 2 грудня 2010 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

87. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. №514–VI // Відомості Верховної Ради. – 2008. – № 50–51. – с. 384. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

88. Прядко В.В. Економічна ефективність виробництва: проблеми теорії та методології управління / В.В. Прядко / НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України. – К. : Наукова думка, 2015. – 282 с.

89. Якимчук Т.В. Соціально–економічна ефективність підприємства та її значення в сучасних умовах [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2011_2_2/41.pdf.

90. Шляга О. В. Ефективність господарської діяльності: сутність та підходи / О. В. Шляга // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2016. – Вип. 1. – С. 43–48.